

Έντυπο 21 - Το Παιδί με Προβλήματα Όρασης στη Σχολική Τάξη

Το Παιδί με Προβλήματα Όρασης στη Σχολική Τάξη

Προτάσεις για δασκάλους

Iris Torres & Anne L. Corn

Μετάφραση: Αργυρώς Ράπτου

Πρόλογος στη δεύτερη έκδοση

Το 1977 η Anne Lesley Corn και η Iris Torrei (τέως Iris Martinez) συνέγραψαν την πρώτη έκδοση αυτού του δημοσιεύματος. Από την αρχική του κιάλας εκτύπωση γνώρισε αμείωτη δημοτικότητα και επιτυχία: πάνω από 100 χιλιάδες αντίτυπα αυτού του βιβλίου έχουν τυπωθεί μόνο από το 1981. Την περασμένη δεκαετία, ωστόσο, συνέβησαν σημαντικές αλλαγές ως προς την εκπαίδευση των τυφλών παιδιών και των παιδιών με μειωμένη όραση που επέφεραν σημαντικές διορθώσεις, όπως η αυξημένη πρόσβαση στους προσωπικούς υπολογιστές μέσω μηχανημάτων με συνθετική φωνή, η ανάπτυξη των γραφομηχανών Μπράιγ χωρίς χαρτί και τα στοιχεία του αναλυτικού προγράμματος που ασχολούνται με: κοινωνικές δεξιότητες, το πέρασμα από το σχολείο στην εργασία, την παρέμβαση στην πρώιμη παιδική ηλικία, καθώς και την εκπαίδευση μαθητών προσχολικής ηλικίας στην κινητικότητα και προσανατολισμό. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να γίνουν πολλές τροποποιήσεις εκ μέρους των συγγραφέων και να προσθέσουν πολλά σ' αυτή τη δεύτερη έκδοση, όπως ένα νέο τμήμα για την πρόσβαση στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και μια αυξημένη έμφαση στις κοινωνικές δεξιότητες και στις προσδοκίες, για τη συμμετοχή στην τάξη των τυφλών μαθητών και των μαθητών με χαμηλή όραση.

Γενική Εκπαίδευση

Και οι δύο εκδόσεις απευθύνονται κυρίως στους διδάσκοντες στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, οι οποίοι έχουν στην τάξη τους μαθητές με προβλήματα όρασης. Αλλά και πολλοί άλλοι, όπως γονείς, διοικητικοί, προσωπικό συναφών υπηρεσιών, βλέποντες συμμαθητές και οι γονείς τους, νοσοκόμες σχολείων και γιατροί, παιδαγωγοί, σύμβουλοι, προσωπικό ψυχαγωγίας, όσοι παρέχουν υπηρεσίες στην κοινωνία και όλοι εκείνοι που ενδιαφέρονται κι ασχολούνται με παιδιά με προβλήματα όρασης, θα ωφεληθούν από τις πληροφορίες που περιέχονται εδώ. Οι δάσκαλοι ειδικής αγωγής που δουλεύουν με μαθητές με χαμηλή όραση και με πολλαπλές αναπηρίες, θα βρουν κι αυτοί χρήσιμες τις στρατηγικές που παρουσιάζονται εδώ. Το 1986, οι τροποποιήσεις στο διάταγμα "Εκπαίδευση για όλα τα Ανάπηρα Παιδιά, P.L. 99-457", προέβλεπε υπηρεσίες ειδικής αγωγής για όλα τα ανάπηρα παιδιά, από τριών ως πέντε ετών, μέχρι το σχολικό έτος 1991-1992 και σύστησε την παροχή υπηρεσιών για βρέφη και νήπια. Αν και αυτή η έκδοση δεν απευθύνεται ιδιαίτερα σε προβλήματα που αφορούν τις ηλικίες 0-5 ετών, πολλά από τα περιεχόμενα του μπορούν να βοηθήσουν τους δασκάλους που ασχολούνται με τη συνηθισμένη προσχολική εκπαίδευση.

Η εκπαίδευση των τυφλών μαθητών και των μαθητών με χαμηλή όραση.

Αναφερόμαστε στην ανάπτυξη της αυτοεκτίμησης και της ανεξαρτησίας των μαθητών μέσω επιπλέον πληροφοριών για ότι προσδοκούμε, προσανατολισμό και κινητικότητα, κοινωνικές δεξιότητες, προσαρμοσμένα μηχανήματα που θα χρησιμοποιούνται στην τάξη, στο διάλειμμα, καθώς και σε δραστηριότητες καθημερινής ζωής, πρόσβαση σε διδακτικά βοηθήματα, διαδικασίες εξετάσεων και χαμηλή λειτουργική όραση. Ένα νέο τμήμα για την πρόσβαση στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές είναι σύντομο και όμως περιεκτικό, και τα ευρετήρια και ο κατάλογος των προτεινόμενων αναγνωσμάτων έχουν ανανεωθεί και διευρυνθεί.

Εκτός του ότι έχουμε ενσωματώσει αλλαγές που δείχνουν την ενημέρωσή τους για τις προόδους των εκπαιδευτικών υπηρεσιών που έχουν επιτευχθεί από το 1977, η Torres και η Corn αναγνώρισαν επίσης τι θέλουν και τι πρέπει να ξέρουν οι δάσκαλοι γενικής εκπαίδευσης όταν έχουν στην τάξη τους ένα τυφλό παιδί ή ένα παιδί με χαμηλή όραση. Δεν είναι ο σκοπός μας ούτε συστήνουμε αυτό το δημοσίευμα ως τη μόνη πηγή πληροφοριών και καθοδήγησης για το δάσκαλο της συνηθισμένης τάξης. Εντούτοις, θα είναι μια εξαιρετική εισαγωγή στις ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες των τυφλών μαθητών και των μαθητών με μειωμένη όραση.

Το υλικό που προσφέρεται εδώ όχι μόνο θα βοηθήσει τους δασκάλους μιας συνηθισμένης τάξης να αντιμετωπίσουν τις ανάγκες των μαθητών με προβλήματα όρασης, αλλά θα τους βοηθήσει και να νιώσουν άνεση κι εμπιστοσύνη ενεργώντας κατάλληλα.

Kathleen Mary Huebner, PHD

Director, National Consultant Department

American Foundation for the Blind

Πρόλογος στην αρχική έκδοση

Η δημόσια εκπαίδευση είναι υπεύθυνη για όλα τα παιδιά, συμπεριλαμβανομένων και των παιδιών με προβλήματα όρασης. Καθώς όλο και περισσότερα παιδιά με προβλήματα όρασης εντάσσονται στα σχολεία της κοινότητας τους, πολλοί δάσκαλοι γενικής εκπαίδευσης θα δουλέψουν για πρώτη φορά με κάποιο παιδί που έχει μια ιδιαιτερότητα.

Το φυλλάδιο τούτο γράφτηκε πρωταρχικά για το δάσκαλο της γενικής εκπαίδευσης που θα προσφέρει εκπαίδευση σε κάποιο παιδί με προβλήματα όρασης. Άλλες ομάδες για τις οποίες αυτό το υλικό θα φανεί χρήσιμο είναι οι ακόλουθες:

- γονείς πιθανών υποψηφίων για τοποθέτηση σε προγράμματα για παιδιά με προβλήματα όρασης,
- όλοι οι δάσκαλοι των τάξεων (για ενημερωτικές συναντήσεις, για θέματα που αφορούν σχολικές βιβλιοθήκες και λοιπά),
- διοικητικοί και λοιπό σχολικό προσωπικό,
- εκπαιδευόμενοι δάσκαλοι,
- σπουδαστές που είναι εγγεγραμμένοι σε εισαγωγικά μαθήματα της ειδικής αγωγής,
- γονείς παιδιών που δεν έχουν πρόβλημα, ώστε να πληροφορηθούν για τις υπηρεσίες μέσα σ' ένα σχολείο και να παρακινηθούν να συζητήσουν στο σπίτι με θέμα τις αναπηρίες.
- νοσοκόμες σχολών,
- γιατροί που θα φροντίζουν παιδιά με χαμηλή όραση.

Susan Jay Spungin, E.D.D.

Associate Executive Director, Program Services

American Foundation for the Blind

Πρόλογος της μεταφράστριάς

Αφού εργάστηκα αρκετά χρόνια ως δασκάλα της Σχολής Τυφλών Καλλιθέας, τις τρεις τελευταίες σχολικές χρονιές έχω την τιμή να διδάσκω και στους μετεκπαιδευόμενους στο Μαράσλειο δασκάλους Ειδικής Αγωγής. Από τις πρώτες κιόλας ημέρες της επαφής μου μ' αυτούς, ένιωσα να βαραινεί πολύ στους ώμους μου η ευθύνη που αναλάμβανα. Γιατί δε θα ήθελα να τους διδάσκω απλώς στοιχεία γραφής και ανάγνωσης Μπράιγ - πράγμα που αν έχουν μεράκι δεν θα αργήσουν να το κατακτήσουν - προσπάθησα (και εξακολουθώ και τώρα) να τους βοηθώ με την εμπειρία μου ως προσώπου με προβλήματα όρασης, να καταλάβουν πιο πολύ τις δυσκολίες και τις ανάγκες, αλλά και τις δυνατότητες των παιδιών με προβλήματα όρασης. Και προσπαθώ επίσης να τους εφοδιάζω με περισσότερες πληροφορίες, όχι μόνο στο γνωστικό μα και στο ψυχολογικό, συναισθηματικό και κοινωνικό επίπεδο.

Είναι αλήθεια ότι τα τελευταία χρόνια, με την πρόοδο της τεχνολογίας, υπάρχουν περισσότερα βοηθήματα για τους μαθητές με προβλήματα όρασης, όμως με τις συζητήσεις που είχαμε με τους δασκάλους στην τάξη μου και από τις ερωτήσεις που μου έκαναν, κατάλαβα πως η ενημέρωσή τους είναι ελλιπή.

Η ένταξη των τυφλών παιδιών στα συνηθισμένα σχολεία προχωρεί με γρήγορους ρυθμούς. Για να

επιτύχει όμως χρειάζονται ορισμένες προϋποθέσεις. Π.χ. πώς θα αντιμετωπίσει ένας δάσκαλος ένα παιδί με προβλήματα όρασης, όταν ο ίδιος δεν ξέρει έστω και τα στοιχειώδη για το όργανο που λέγεται μάτι και τη λειτουργία ή τις τυχόν δυσλειτουργίες του; Αυτός ήταν ο λόγος που από το πρώτο κιόλας έτος παρακάλεσα την εξειδικευμένη οπτομέτρη κυρία Τατιάνα Σκούταρη να μας αφιερώνει τουλάχιστον ένα τρίωρο κάθε χρονιά, για να μας εξηγήει μερικά πράγματα πάνω σ' αυτό το θέμα. Αφού λοιπόν μίλησε τότε επί τρεις ώρες, με ελάχιστο διάλειμμα, γιατί οι δάσκαλοι που παρακολουθούσαν έδειξαν πολύ ενδιαφέρον, τους έδωσε το βιβλίο που κρατάτε τώρα στα χέρια σας στα αγγλικά. Αλλά σχεδόν κανείς από τους δασκάλους δεν ήξερε αυτή τη γλώσσα.

Τότε σκέφτηκα ότι αυτό το βιβλίο θα έπρεπε να μεταφραστεί οπωσδήποτε στα ελληνικά. Και ήμουν πρόθυμη να το κάνω, αλλά έπρεπε να υπερπηδήσω ορισμένα εμπόδια. Το πρώτο και κύριο ήταν ότι δεν μπορούσα να το διαβάσω γιατί δεν ήταν στη γραφή Μπράιγ. Ευχαριστώ θερμά το «Φάρο Τυφλών της Ελλάδας» που μου έλυσε το πρόβλημα, μεταγράφοντας το βιβλίο στη γραφή Μπράιγ. Έτσι, μπόρεσα και το διάβασα. Το μετάφρασα γιατί πιστεύω πως είναι ένα χρήσιμο βοήθημα, όχι μόνο για τους δασκάλους ειδικής αγωγής, αλλά και για όλους τους δασκάλους της Ελλάδας, αφού μπορεί να τύχει και σ' αυτούς να βρεθούν με ένα παιδί με χαμηλή ή με καθόλου όραση στην τάξη τους.

Ζήτησα την άδεια από το American Foundation for the Blind, που το είχε εκδώσει να μου επιτρέψει να το μεταφράσω και να διατίθεται για χρήση των ενδιαφερομένων. Το δέχτηκε με τον όρο να διανέμεται δωρεάν. Το ευχαριστώ πολύ, γιατί μου έδωσε τη δυνατότητα να βάλω κι εγώ ένα λιθαράκι στην ενημέρωση των εκπαιδευτικών μας. Εύχομαι να με αξιώσει ο Θεός να μη σταματήσω εδώ.

Τελειώνοντας, θέλω να ευχαριστήσω την καθηγήτρια αγγλικών κυρία Αικατερίνη Κακκαβά, που διάβασε τη μετάφραση μου και με βοήθησε να διορθώσω ορισμένα πράγματα, την κυρία Τατιάνα Σκούταρη, που με βοήθησε στους ιατρικούς όρους και τον γιατρό κύριο Εμμανουήλ Τσελικά, για την τελική διαμόρφωση του κειμένου σε βιβλίο, καθώς και όλους τους φίλους που μου συμπαραστάθηκαν σ' αυτήν τη προσπάθεια.

Αργυρώ Ράπτου

Εισαγωγή

Ένα παιδί με πρόβλημα όρασης τοποθετείται στην τάξη σας, κι εσείς μπορεί ν' αναρωτιέστε μήπως οι ανάγκες του είναι διαφορετικές από τις ανάγκες των άλλων μαθητών σας. Αυτό το φυλλάδιο γράφτηκε για ν' απαντήσει στις ερωτήσεις και στους προβληματισμούς σας γύρω απ' αυτή την καινούρια διδακτική εμπειρία.

Όταν ένα παιδί με προβλήματα όρασης εγγράφεται σε μια συνήθη τάξη, γίνεται προσεκτική μελέτη για να εξακριβωθεί ότι το παιδί μπορεί να συναγωνίζεται και σε σχολικό και σε κοινωνικό επίπεδο με τα παιδιά της ηλικίας του που έχουν «κανονική όραση». Αν και το παιδί μπορεί να χρειαστεί να παλέψει με σχολικές δυσκολίες και συναισθηματικές εντάσεις, που συνήθως δεν τις συναντούν παιδιά χωρίς πρόβλημα, σύντομα και το παιδί αυτό θα γίνει ένα μέλος της τάξης του με πλήρη συμμετοχή.

Για να διασφαλίσουμε ότι δίνεται και στο παιδί με προβλήματα όρασης η ευκαιρία να φτάσει το πλήρες ακαδημαϊκό του δυναμικό, το παιδί κι εσείς θα λάβετε τις υποστηρικτικές υπηρεσίες ενός ειδικού δασκάλου για τυφλούς μαθητές. Αυτός ο ειδικός δάσκαλος κι εσείς θα έχετε την ευκαιρία να σχεδιάσετε κατάλληλες εκπαιδευτικές δραστηριότητες και να προετοιμάσετε το περιβάλλον της τάξης.

Ένας τύπος δασκάλου τυφλών είναι ο δάσκαλος υποστήριξης. Εγκατεστημένος στο σχολείο σας είναι διαθέσιμος καθ' όλη τη σχολική μέρα για συμβουλές, εξειδικευμένη καθοδήγηση και για την παροχή υλικών που είναι ειδικά προσαρμοσμένα για τυφλούς μαθητές. Η υποστηρικτική αυτή τάξη μπορεί να μοιάζει με βιβλιοθήκη όπου ο μαθητής περνά μια ή δύο περιόδους την ημέρα και λαμβάνει εκπαίδευση σε μικρές ομάδες, καθώς και το απαραίτητο προσαρμοσμένο υλικό. Άλλος τύπος ειδικού δασκάλου είναι ο περιοδεύων δάσκαλος, γνωστός επίσης ως εκπαιδευτικός σύμβουλος σε θέματα όρασης ή δάσκαλος συναφών υπηρεσιών, ο οποίος περιοδεύει από σχολείο σε σχολείο και είναι διαθέσιμος σε προγραμματισμένη βάση. Και οι δύο δάσκαλοι θα χρειάζονται να περνούν κάποιο χρόνο μαζί μ' εσάς και το μαθητή με προβλήματα όρασης.

Ως δάσκαλος της συνηθισμένης τάξης του παιδιού, σύντομα θα κατανοήσετε και θα ευαισθητοποιηθείτε για τις ατομικές ανάγκες του μαθητή σας. (Όσο μεγαλύτερο είναι το παιδί, τόσο καλύτερα μπορεί να δείξει τις ικανότητες και τους περιορισμούς του). Με την κατανόηση των υποστηρικτικών εκπαιδευτικών, ο μαθητής με προβλήματα όρασης θα κερδίσει αυτοπεποίθηση και ανεξαρτησία.

Ένα παιδί θεωρείται γενικά ότι δικαιούται των ειδικών υπηρεσιών ενός υποστηρικτικού ή ενός περιοδεύοντος δασκάλου αν η οπτική του οξύτητα είναι 20/70 (3/10) ή λιγότερο στο καλύτερο μάτι με διορθωτικούς φακούς; με άλλα λόγια, αν αυτό που το παιδί μπορεί να δει στα έξι μέτρα δεν είναι περισσότερο απ' αυτό που βλέπει κάποιος με κανονική όραση στα 20 μέτρα. Τα παιδιά που έχουν οπτική οξύτητα 20/200 (1/10) ή λιγότερη στο καλύτερο μάτι μετά από διόρθωση ή που το οπτικό τους πεδίο είναι όχι μεγαλύτερο από 20 μοίρες, ανήκουν στην κατηγορία των νομικώς τυφλών (ένας ορισμός που δημιουργήθηκε αρχικά για να καθοριστεί ποιοι δικαιούνται της κρατικής βοήθειας)? Ωστόσο, πολλά απ' αυτά τα παιδιά μαθαίνουν κυρίως μέσω της όρασης τους, και μερικά τα καταφέρνουν καλά με το συνηθισμένο έντυπο υλικό. Γι' αυτό, ένα πιο σπουδαίο κριτήριο από τη μετρημένη οπτική οξύτητα είναι ο βαθμός στον οποίο το οπτικό πρόβλημα του παιδιού επηρεάζει την ικανότητα του να μαθαίνει κατά την εκπαίδευση στη συνήθη τάξη.

Ορισμένα παιδιά μπορεί να έχουν επιπρόσθετα προβλήματα όρασης, κι αυτά περιλαμβάνουν την ανικανότητα να βλέπουν περιφερικά, ύπαρξη σκούρων κηλίδων στο οπτικό τους πεδίο, υψηλή ή χαμηλή ευαισθησία σε κανονικά επίπεδα φωτός, δυσκολία στη διάκριση χρωμάτων ή στην αντίθεση φωτεινότητας (contrast) ή ένα συνδυασμό μερικών απ' αυτές τις συνθήκες.

Τα παιδιά που δεν είναι εντελώς τυφλά, αλλά έχουν κάποια προβλήματα όρασης αρκετά σοβαρά ώστε να χρήζουν υπηρεσιών ειδικής αγωγής, τα αποκαλούμε παιδιά με χαμηλή όραση, ένας όρος που χρησιμοποιείται για να δηλώσει τους λειτουργικούς περιορισμούς στην εκτέλεση των καθημερινών καθηκόντων, που είναι το αποτέλεσμα χαμηλής όρασης. Η λειτουργική όραση αναφέρεται στην όραση που διαθέτει το άτομο για την εκτέλεση τέτοιων καθηκόντων και καθορίζεται το πώς ένα παιδί χρησιμοποιεί τη μειωμένη του όραση.

Είναι σημαντικό να γνωρίζουμε ότι τα παιδιά με προβλήματα όρασης διαφέρουν στην ικανότητα που έχουν να τη χρησιμοποιούν. Δύο παιδιά μπορεί να έχουν την ίδια οπτική οξύτητα, το ίδιο οπτικό πεδίο και άλλες κλινικές μετρήσεις, όμως το ένα μπορεί να βασίζεται στις άλλες αισθήσεις για να εκτελεί τα ίδια καθήκοντα που το άλλο παιδί εκτελεί με την όραση. Πρέπει να γίνονται σεβαστές αυτές οι ατομικές διαφορές.

Κάτι άλλο που πρέπει να λάβουμε υπόψη είναι ο τύπος του προβλήματος όρασης, που είναι κι αυτός ένας ουσιαστικός παράγοντας στην οπτική λειτουργικότητα ενός παιδιού. Με κάποιες δυσλειτουργίες των ματιών, η όραση μπορεί πράγματι να έχει διακυμάνσεις κι ακόμη και οι σταθερές οπτικές συνθήκες μπορεί να επηρεαστούν προσωρινά από τέτοιους παράγοντες όπως ο φωτισμός, η κόπωση και οι συγκινήσεις. Ο δάσκαλος υποστήριξης ή ο περιοδεύων δάσκαλος θα συζητήσουν μαζί σας τις ειδικές ανάγκες ή τους περιορισμούς του μαθητή σας που σχετίζονται με την οπτική του βλάβη.

Από τις αρχές του 1900, παιδιά με προβλήματα όρασης έχουν ενταχθεί σε προγράμματα της συνηθισμένης εκπαίδευσης στις κυριότερες πόλεις των Ηνωμένων Πολιτειών. Το διάταγμα «Εκπαίδευση για όλους τους αναπήρους P.L 94-142», υπογράφηκε ως νόμος στις 29 Νοεμβρίου 1975, και οι τροποποιήσεις του 1986 στο νομοσχέδιο P.L. 99-467, εγγυώνται ότι όλα τα ανάπηρα παιδιά, συμπεριλαμβανομένων και των παιδιών με πρόβλημα όρασης, θα δέχονται «μια δωρεάν κατάλληλη εκπαίδευση στο ελάχιστο περιοριστικό περιβάλλον». Το ελάχιστο περιοριστικό περιβάλλον διαφέρει από μαθητή σε μαθητή και θα ποικίλλει ανάλογα με τις ικανότητες και δεξιότητες που ο μαθητής έχει αποκτήσει κατά τη διάρκεια της σχολικής φοίτησης του. Για ορισμένους μαθητές το ελάχιστο περιοριστικό περιβάλλον μπορεί να είναι το σχολείο της γειτονιάς με τακτικές επισκέψεις ενός εξειδικευμένου δασκάλου για τυφλά παιδιά. Άλλοι μαθητές μπορεί να μεταφέρονται με λεωφορείο σε κάποιο σχολείο όπου δέχονται υπηρεσίες υποστήριξης από έναν εξειδικευμένο δάσκαλο για τυφλά παιδιά σε καθημερινή βάση. Ακόμη άλλοι μαθητές μπορεί να παρακολουθούν κάποιο ειδικό σχολείο για τυφλούς και με χαμηλή όραση για όλη ή για μερική από τη σχολική τους φοίτηση.

Η απόφαση για την τοποθέτηση ενός παιδιού στο εκπαιδευτικό πλαίσιο, που να είναι το ελάχιστο περιοριστικό περιβάλλον στην περίπτωση του, γίνεται με συνεργασία που βασίζεται στις ειδικές ανάγκες του παιδιού κατόπιν αξιολόγησης. Ο γονιός ή ο κηδεμόνας, ένα μέλος μιας ομάδας αξιολόγησης, ένας αντιπρόσωπος της τοπικής εκπαιδευτικής υπηρεσίας, ο δάσκαλος ή οι δάσκαλοι του παιδιού, και, όταν κρίνεται ορθό, ο ίδιος ο μαθητής με προβλήματα όρασης συμμετέχει στην επιτροπή που θα πάρει την απόφαση. Εφόσον επιλεγεί το κατάλληλο εκπαιδευτικό πλαίσιο για το μαθητή, σχεδιάζεται γι' αυτόν ένα εξατομικευμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα από την ίδια επιτροπή ή ομάδα. Ετήσιοι ή μακροπρόθεσμοι στόχοι καταγράφονται για να χρησιμοποιηθούν ως οδηγός διδασκαλίας του μαθητή από τον εξειδικευμένο δάσκαλο τυφλών. Ο δάσκαλος αυτός μπορεί να συναντηθεί μαζί σας για να αναπτύξετε βραχυπρόθεσμους στόχους, ώστε να εκπληρωθούν αυτοί οι ετήσιοι σκοποί.

Επειδή και τα παιδιά με χαμηλή όραση καθώς και τα εντελώς τυφλά συχνά τοποθετούνται σε συνήθεις

τάξεις, αυτό το βιβλίο κάνει προτάσεις που μπορούν να εφαρμοστούν και στις δύο ομάδες. Οι πληροφορίες συγκεντρώθηκαν με τη βοήθεια των εξειδικευμένων δασκάλων για τυφλούς, γονέων, δασκάλων σε συνηθισμένες τάξεις, αλλά και από τους ίδιους τους μαθητές με προβλήματα όρασης. Πολλές από τις προτάσεις δεν εφαρμόζονται για όλα τα παιδιά με προβλήματα όρασης, γιατί οι ανάγκες αυτών των παιδιών ποικίλλουν. Από τις εμπειρίες σας ως δάσκαλος, σίγουρα θα βρείτε λύσεις που είναι το ίδιο εφαρμόσιμες για τις συνθήκες της τάξης σας όπως κι αυτές που παρουσιάζονται εδώ. Εσείς κι ο ειδικός δάσκαλος μπορείτε να δουλέψετε μαζί για να παράσχετε μια ενδιαφέρουσα εκπαιδευτική εμπειρία, από την οποία όχι μόνο ο μαθητής με προβλήματα όρασης, αλλά και ολόκληρη η τάξη του θα ωφεληθούν.

Πολλά παιδιά με προβλήματα όρασης έχουν περισσότερες από μια αναπηρίες. Τα παιδιά αυτά θα πρέπει να εξυπηρετούνται από δασκάλους ειδικής αγωγής με την κατάλληλη πείρα και γνώση, για ν' αντιμετωπίζουν τις ανάγκες τους. Πιθανόν να εντάσσονται στην τάξη σας για ποικίλα χρονικά διαστήματα μέσα στη σχολική μέρα. Αν και οι εκπαιδευτικές στρατηγικές για πολυανάπηρα παιδιά δεν είναι το κύριο θέμα αυτού του δημοσιεύματος, οι περισσότερες προτάσεις που σας παρουσιάζουμε εφαρμόζονται και σε παιδιά με επιπλέον αναπηρίες. Γενικά, οι εκπαιδευτές και οι επαγγελματίες χρησιμοποιούν τους όρους «χαμηλή όραση» και «προβλήματα όρασης» μάλλον παρά «ανάπηροι όρασης» και «αναπηρία όρασης».

Εν τούτοις, πολλοί από τους νόμους που ρυθμίζουν την ειδική αγωγή (στις ΗΠΑ) ορίζουν ρητά ότι «ένα παιδί πρέπει να είναι ανάπηρο από κάποια οπτική βλάβη για να δικαιούται κ.λ.π.».

Μέρος I

Το παιδί με προβλήματα όρασης μέσα στην τάξη.

Πως μπορώ να βοηθήσω ένα παιδί με προβλήματα όρασης να νιώθει, άνετα μέσα στην τάξη μου;

1. Να θυμάστε ότι το παιδί με προβλήματα όρασης είναι ένας από τους πολλούς μαθητές μέσα στην τάξη σας, που ο καθένας τους έχει ατομικά χαρακτηριστικά και ανάγκες. Ο εξειδικευμένος δάσκαλος για τυφλούς θα είναι μια πηγή πληροφοριών για σας, συν το ότι θα αναλάβει να διδάξει ο ίδιος μερικά πράγματα για τις ειδικές μαθησιακές ανάγκες του παιδιού.
2. Να αισθάνεστε άνετα με τη χρήση των λέξεων όπως «βλέπω» και «κοιτάζω». Οι λέξεις αυτές χρησιμοποιούνται το ίδιο στο λεξιλόγιο των τυφλών και των άλλων παιδιών. Τα παιδιά που δε βλέπουν τις χρησιμοποιούν για να δηλώσουν τις μεθόδους με τις οποίες βλέπουν, όπως με το ν' αγγίζουν ή να κοιτάζουν από πολύ κοντά και σε εκφράσεις που χρησιμοποιούν στην καθημερινή συνομιλία όπως «θα σε δω σύντομα».
3. Συστήστε το παιδί με προβλήματα όρασης όπως θα κάνατε και μ' οποιονδήποτε άλλο μαθητή. Όταν τα άλλα παιδιά ή οι ενήλικες κάνουν ερωτήσεις, ενθαρρύνετε το παιδί με προβλήματα όρασης να τις απαντήσει. Το καλύτερο είναι να είστε ανοιχτοί και τίμιοι μπροστά σ' ένα πρόβλημα όρασης. Τα περισσότερα παιδιά θα νιώθουν πιο άνετα όταν οι συνομήλικοι τους καταλάβουν τους περιορισμούς τους εξαιτίας της όρασης. Όμως, η ευαισθησία και η διάκριση πρέπει να εφαρμόζονται, γιατί μερικά παιδιά προσπαθούν να «κρύψουν» ή να αρνηθούν ότι έχουν προβλήματα όρασης και άλλα μπορεί να μη νιώθουν άνετα όταν συζητούν αυτά τα προβλήματα όρασης δημοσίως.
4. Να συμπεριλαμβάνετε το μαθητή με προβλήματα όρασης σε όλες τις δραστηριότητες: γυμναστική, οικιακή οικονομία, εκμάθηση ηλεκτρονικών υπολογιστών, χειροτεχνίες και τα λοιπά. Ο υποστηρικτικός ή ο περιοδεύων εξειδικευμένος δάσκαλος είναι σε θέση να σας προτείνει λύσεις για τις μεθόδους και τον ειδικό εξοπλισμό ή τα εργαλεία που μπορούν να βοηθήσουν στην εκτέλεση ορισμένων δραστηριοτήτων.
5. Μερικές φορές, όλα τα παιδιά αρέσκονται να είναι το κέντρο της προσοχής, παραδείγματος χάριν να είναι αρχηγοί μιας ομάδας ή εκφωνητές κάποιου προγράμματος. Ενθαρρύνετε το παιδί με προβλήματα όρασης να συναγωνίζεται για τη θέση του αρχηγού ή να τη δέχεται όπως ακριβώς κάνουν και τα άλλα παιδιά.
6. Όσο για τον έπαινο και την πειθαρχία, οι ίδιοι κανόνες πειθαρχίας που εφαρμόζονται στην υπόλοιπη τάξη πρέπει να ισχύουν και για το παιδί με προβλήματα όρασης. Ωστόσο, ένα χαμόγελο επιδοκμασίας ή ενθάρρυνσης δεν είναι πάντα ορατό από ένα τέτοιο μαθητή. Έτσι μια χειρονομία, όπως ένα θωπευτικό χτύπημα στην πλάτη ή στον ώμο ή μια προφορική αναγνώριση, μπορούν να εξυπηρετήσουν ως υποκατάστατα.
7. Ενθαρρύνετε το μαθητή με προβλήματα όρασης να κυκλοφορεί μέσα στην τάξη για να παίρνει τα υλικά που χρειάζεται ή τις οπτικές πληροφορίες. Το παιδί θα ξέρει τις δικές του ανάγκες και η μέθοδος αναπλήρωσης τους θα γίνει σύντομα μέρος του καθημερινού προγράμματος της τάξης.

8. Παιδιά με κάποια προβλήματα όρασης ίσως να μη γνωρίζουν το πρόβλημά τους και γι' αυτό ίσως να μην ενδιαφέρονται για γεγονότα που συμβαίνουν σε κάποια απόσταση. Μπορεί να μην παρατηρήσουν, για παράδειγμα, μια έκφραση του προσώπου, ένα νεύμα ή μια κίνηση του χεριού που τους προτείνει να πάνε στο δάσκαλο τους ή να απαντήσουν σε μια ερώτηση. Γι' αυτό, τα προφορικά σημάδια, όπως να φωνάζετε το όνομα του μαθητή, μπορεί να είναι απαραίτητα.
9. Διαθέστε του επιπλέον εργασία, θρανίο και χώρο σε ντουλάπι εφόσον είναι ανάγκη να αποθηκεύει ειδικό υλικό όπως: ογκώδη, βιβλία Μπράιγ ή μεγεθυμένα βιβλία βλεπόντων, βοηθήματα χαμηλής όρασης, αναλόγια ανάγνωσης και τα παρόμοια.
10. Ως αποτέλεσμα της γνωριμίας με το συμμαθητή που έχει κάποιο πρόβλημα όρασης, οι μαθητές ίσως δείξουν ενδιαφέρον για θέματα που σχετίζονται με την όραση και τα προβλήματα της. Μπορεί να θέλετε να ενσωματώσετε αυτά τα θέματα στα μαθήματα της τάξης σας. Για παράδειγμα στη φυσική, το φως και η οπτική μπορεί να γίνουν θέμα συζήτησης, στην υγιεινή, οι στάσεις έναντι των αναπηριών, στην κοινωνιολογία, πληροφορίες για τις υπηρεσίες μέσα στην κοινωνία και για τη διάκριση έναντι των ανθρώπων με ειδικές ανάγκες, στη λογοτεχνία, βιβλία συγγραφέων που οι ίδιοι έχουν προβλήματα όρασης. Αν το παιδί με προβλήματα όρασης νιώθει άνετα με αυτές τις πληροφορίες, ίσως θελήσει να συμμετέχει στην παρουσίαση του μαθήματος. Από την άλλη μεριά, υπερβολική προσοχή στο παιδί με προβλήματα όρασης ίσως υπερτονίσει τις διαφορές.
11. Όλα τα παιδιά είναι ευαίσθητα στην κριτική από τους ομοίους τους. Αν εσείς δεχτείτε ένα παιδί με προβλήματα όρασης, αυτό θα είναι θετικό παράδειγμα για την τάξη.
12. Ο μαθητής με προβλήματα όρασης μπορεί να φέρει στην τάξη εργαλεία ειδικά προσαρμοσμένα γι' αυτόν. Ενθαρρύνετε τον να τα χρησιμοποιεί σύμφωνα με τις ανάγκες του και να απαντά στις όποιες ερωτήσεις μπορεί να του κάνουν οι άλλοι γι' αυτά.
13. Επειδή μερικά παιδιά με προβλήματα όρασης προτιμούν να μη γίνεται στόχος η αναπηρία τους, χρησιμοποιούν τα ειδικά εργαλεία και τη βοήθεια των άλλων μόνο όταν είναι αναγκασμένα να το κάνουν. Γενικά, θα πρέπει να σέβεστε τις επιθυμίες του παιδιού, αν όμως υποπτεύεστε ότι ένα παιδί χρειάζεται πράγματι περισσότερη βοήθεια ή ότι κάποιο άλλο πρόβλημα αναπτύσσεται, ίσως θελήσετε να συζητήσετε το πρόβλημα αυτό με το δάσκαλο υποστήριξης ή με τον περιοδεύοντα δάσκαλο.
14. Όταν πλησιάζετε ένα τυφλό μαθητή, εκτός αν σας γνωρίζει καλά, λέτε πάντα το όνομά σας και ενθαρρύνετε και τα άλλα παιδιά και τους ενήλικες του σχολείου να κάνουν το ίδιο. Δεν είναι πάντα εύκολο να αναγνωρίζονται οι φωνές, ιδιαίτερα μέσα σε πολυκοσμία ή σε συνθήκες που προκαλούν άγχος. Αποφύγετε τα παιχνίδια μαντέματος, στα οποία τα παιδιά ή οι ενήλικες λένε: «Ποιος είμαι» ή «Θυμάσαι τη φωνή μου, έτσι;»
15. Τα τελείως τυφλά παιδιά και τα παιδιά με σοβαρά προβλήματα όρασης ίσως παρουσιάζουν ορισμένους τυφλισμούς, δηλαδή να βάζουν τα δάχτυλα στα μάτια (γνωστό ως σκάλισμα ματιών), να κουνιούνται, να κάνουν περιπτές ή ρυθμικές κινήσεις, να σκύβουν το κεφάλι, και να βγάζουν περιέργους ήχους. Ενθαρρύνετε την καλή στάση του σώματος και συμβουλευτείτε το μόνιμο δάσκαλο υποστήριξης ή τον περιοδεύοντα δάσκαλο για το πώς να χειριστείτε αυτή τη συμπεριφορά. Θα πρέπει να ενθαρρύνεται η επαφή με τα μάτια ή η επαφή πρόσωπο με πρόσωπο.
16. Θα πρέπει να περιμένουμε από τα παιδιά με προβλήματα όρασης να κάνουν την ίδια δουλειά με τους βλέποντες συμμαθητές τους, αν και πιθανόν να απαιτούν προσαρμογές στα μέσα ή μια ελάττωση στο φόρτο εργασίας τους εξαιτίας του περιορισμένου χρόνου. Καθώς οι μαθητές αναπτύσσουν κάποιες οπτικές ή προσαρμοστικές δεξιότητες, ο φόρτος εργασίας τους, τα πλαίσια χρόνου, αλλά και τα σχολικά τους καθήκοντα, θα πρέπει να προσεγγίζουν και να φτάνουν τις προσδοκίες σας για τους άλλους μαθητές της τάξης σας.
17. Για να βελτιώσετε την ανεξαρτησία, επιτρέψτε στο παιδί με προβλήματα όρασης να εκτελεί ορισμένα καθήκοντα. Επιπλέον, για να καλλιεργήσετε την καλή επικοινωνία μεταξύ συνομηλίκων, αλλά και το συναίσθημα της αυτοαξίας, το παιδί πρέπει να ενθαρρύνεται να προσφέρει αλλά και να δέχεται αμοιβαία τη βοήθεια των άλλων.
18. Το παιδί με προβλήματα όρασης είναι πολύ πιο όμοιο με τα άλλα παιδιά στην τάξη σας απ' ό,τι είναι διαφορετικό. Μεταχειριστείτε το παιδί κατάλληλα.

Πως το παιδί με προβλήματα όρασης θα κινείται στην τάξη και στο σχολείο:

- Ένα παιδί με χαμηλή όραση συνήθως μπορεί να μάθει να αποφεύγει τα εμπόδια μέσα στην τάξη και στους διαδρόμους. Ο δάσκαλος υποστήριξης ή ο περιοδεύων δάσκαλος θα σας ειδοποιήσει αν κάποιες συγκεκριμένες περιοχές (όπως οι σκάλες, η παιδική χαρά στην αυλή και οι θαμπά φωτισμένες περιοχές) μπορεί να προκαλέσουν προβλήματα.
- Ο δάσκαλος υποστήριξης ή ο περιοδεύων δάσκαλος θα εξοικειώσει με την τάξη και τις γύρω

περιοχές το τελείως τυφλό παιδί ή εκείνο που έχει σοβαρό πρόβλημα όρασης. Ο δάσκαλος αυτός θα διδάξει στο μαθητή πώς να πηγαίνει στην τάξη του και πώς να φεύγει από κει μόνος του, δηλαδή ν' αποκτήσει αυτονομία.

- Μερικές φορές ένα παιδί με προβλήματα όρασης ίσως επιλέξει (ή ίσως έχει την ανάγκη) να χρησιμοποιεί κάποιο βλέποντα οδηγό. Για την ευκολία και ασφάλεια της κίνησης, το παιδί πρέπει να κρατά σταθερά τον οδηγό του ακριβώς πάνω από τον αγκώνα (ένα μικρότερο παιδί όταν περπατάει με κάποιον ενήλικα μπορεί να τον κρατά από τον καρπό), έτσι ώστε ο αντίχειρας να είναι στην εξωτερική πλευρά και τα υπόλοιπα δάχτυλα στην εσωτερική πλευρά του μπράτσου του οδηγού. Και το παιδί και ο οδηγός έχουν κολλημένο το μπράτσο στο σώμα τους, έτσι ώστε το παιδί τοποθετείται αυτόματα μισό βήμα πίσω από τον οδηγό. Όταν έχουν να κάνουν με στενά περάσματα, ο οδηγός μπορεί είτε να κολλήσει το μπράτσο του πιο κοντά στο ίδιο του το σώμα είτε να το πάει προς τα πίσω έτσι ώστε να ξέρει το παιδί ότι πρέπει να σταθεί κατευθείαν πίσω από τον οδηγό του. Οι προφορικές προειδοποιήσεις είναι επίσης σημαντικές. Για παράδειγμα, ο οδηγός πρέπει να πληροφορεί το παιδί αν οι σκάλες ή τα πεζοδρόμια ανεβαίνουν ή κατεβαίνουν. Καθώς το παιδί και ο οδηγός του γνωρίζονται καλύτερα, μια πλήρη παύση από τον οδηγό με τα πόδια ενωμένα, ίσως αρκούν για να δηλώσουν ότι πλησιάζουν σε μια αλλαγή επιπέδου. Όπως και να έχουν τα πράγματα, ο οδηγός πρέπει να προσεγγίζει όλες τις αλλαγές επιπέδων ακριβώς ευθυγραμμισμένα και ποτέ διαγώνια. Ο οδηγός ανεβαίνει ή κατεβαίνει το πρώτο σκαλοπάτι, ενώ το παιδί ακολουθεί ένα βήμα πιο πίσω. Ο δάσκαλος υποστήριξης ή ο περιοδευών δάσκαλος θα σας επιδείξει αυτές τις τεχνικές βλέποντα οδηγού, ενώ οι ειδικοί δάσκαλοι προσανατολισμού και κινητικότητας μπορούν να σας διδάξουν επιπρόσθετες τεχνικές. Ίσως αρκεί για κάποια παιδιά με προβλήματα όρασης να τα αφήσετε να σας ακολουθούν, ώστε να χρησιμοποιούν τις κινήσεις σας ως οπτικά ερεθίσματα. Πολλά παιδιά δεν αντιμετωπίζουν δυσκολίες κυκλοφορώντας από μέρος σε μέρος μέσα στο σχολείο άπαξ κι έχουν μάθει το περιβάλλον.
- Για την ασφάλεια των παιδιών με προβλήματα όρασης, αλλά και όλων των άλλων παιδιών, οι πόρτες και τα ντουλάπια θα πρέπει να παραμένουν ή τελείως κλειστά ή τελείως ανοιχτά. Επίσης, θα πρέπει να ενημερώνετε το παιδί με προβλήματα όρασης για οποιεσδήποτε αλλαγές στα έπιπλα της τάξης.
- Ο δάσκαλος υποστήριξης ή ο περιοδευών δάσκαλος, σε συνεργασία μαζί σας, με τους γονείς και με όσους άλλους εμπλέκονται στην εκπαίδευση του παιδιού με προβλήματα όρασης, μπορούν να σας συστήσουν έναν ειδικό δάσκαλο κινητικότητας και προσανατολισμού. Αυτός ο ειδικός διδάσκει τα παιδιά να χρησιμοποιούν όλες τις αισθήσεις τους, να προσδιορίζουν και να διατηρούν τη γνώση τους για τη δομή του περιβάλλοντος καθώς μετακινούνται από τόπο σε τόπο με ασφάλεια, επάρκεια και ανεξαρτησία. Οι δεξιότητες που διδάσκονται από το επίπεδο της εννοιολογικής ανάπτυξης του παιδιού και την αυτονομία που έχει στις μετακινήσεις του. Παραδείγματος χάρη, δε διδάσκουμε σ' ένα παιδί να κυκλοφορεί με λεωφορεία χωρίς συνοδό, εάν δεν έχει μάθει προηγουμένως να διασχίζει δρόμους μόνο του. Ο δάσκαλος κινητικότητας και προσανατολισμού μπορεί να δείξει στο παιδί καινούριες τάξεις και δρομολόγια και να του διδάξει τη χρήση του μπαστουιού και άλλων βοηθημάτων κινητικότητας, όπως οπτικούς και ακουστικούς χάρτες, πυξίδες, καθώς και ηλεκτρονικά μηχανημάκια κυκλοφορίας. Μπορεί επίσης να του συστήσει τη συμμετοχή σε κάποιο πρόγραμμα όπου ο μαθητής θα διδαχτεί τη χρήση σκύλου οδηγού. Αυτά τα πολύ εκπαιδευμένα ζώα δίνονται συνήθως σε γυμνασιόπαιδα που έχουν ήδη κατακτήσει τη χρήση του μπαστουιού σε ποικίλα περιβάλλοντα, όπως πολυκοσμία, κυλιόμενες σκάλες, ανελκυστήρες, λεωφορεία και τρένα. Ο δάσκαλος προσανατολισμού και κινητικότητας μπορεί να διδάξει στο μαθητή να χρησιμοποιεί ένα ή περισσότερα από τα ακόλουθα βοηθήματα:
- Το μακρύ μπαστούνι, που υπάρχει σε πολλούς τύπους. Τα μπαστούνια μπορεί να είναι μονοκόμματα ή σπαστά, και υπάρχει ποικιλία ειδικών μπαστουινιών στην αγορά. Ένα έχει υψηλής έντασης φωτάκι που αναβοσβήνει, το οποίο είναι ιδιαίτερα χρήσιμο σε στιγμές περιορισμένης ορατότητας, ούτως ώστε ο τυφλός να γίνει αντιληπτός από τον αυτοκινητιστή από μακριά. Ένα άλλο, το μπαστούνι με λείζερ, δίνει οπτική ή ακουστική ανατροφοδότηση, ή και τα δύο, για να δηλώσει εμπόδια που βρίσκονται στο ύψος του κεφαλιού, στη μέση του σώματος ή στο έδαφος. Τα εξειδικευμένα μπαστούνια είναι ακριβά και πολύπλοκα βοηθήματα κυκλοφορίας και δεν υπάρχει πιθανότητα να χρησιμοποιηθούν από πολλά παιδιά.
- Ο Mowat Sensor, ο Polaron και ο Sensory 6 είναι βοηθήματα που μπορεί να τα κρατάει κανείς στο χέρι, να τα φοράει στο κεφάλι ή στο λαιμό. Αυτά τα βοηθήματα παρέχουν οπτική ή ακουστική ανατροφοδότηση, ή και τα δύο, για εμπόδια μέσα στο περιβάλλον.
- Οπτικά βοηθήματα, όπως τηλεσκοπικοί φακοί, που δίνονται κατόπιν συνταγής εξειδικευμένου οπτομέτρη και τα οποία συμπεριλαμβάνονται στην εκπαίδευση κινητικότητας και προσανατολισμού μπορεί να διδάξει στο μαθητή με προβλήματα όρασης να χρησιμοποιεί ένα τέτοιο οπτικό βοήθημα για δουλειές, όπως να διαβάσει ταμπέλες δρόμων και λεωφορείων ή

αριθμούς σπιτιών και να αναπτύξει άλλες δεξιότητες, όπως να εντοπίζει ένα αντικείμενο ή κάποιο σημάδι αναφοράς μέσα στο χώρο.

Ποιά είναι τα ειδικά βοηθήματα που χρησιμοποιεί ένα παιδί με προβλήματα όρασης.

Μερικά παιδιά ίσως χρειάζονται μόνο λίγα βοηθήματα που πρέπει να είναι προσαρμοσμένα. Αυτά τα βοηθήματα ανήκουν στις γενικές κατηγορίες: οπτικά βοηθήματα, βοηθήματα για τυφλούς και ηλεκτρονικά βοηθήματα. Παραθέτουμε ένα μικρό κατάλογο:

Οπτικά Βοηθήματα:

Τα οπτικά βοηθήματα δίνονται με συνταγή εξειδικευμένου οπτομέτρη. Αποτελούνται από έναν ή περισσότερους φακούς, που χρησιμοποιούνται για να μεγεθύνουν ή να τροποποιήσουν μια οπτική εικόνα.

1. Γυαλιά με ειδική συνταγή:

- Γυαλιά με φακούς, πρίσματα, φακοί επαφής ή άλλοι συνδυασμοί φακών μπορεί να κριθούν απαραίτητοι για κάποιο παιδί με περιορισμένη όραση, για να χρησιμοποιούνται συνέχεια ή σε συγκεκριμένες δραστηριότητες.
- Ελαφρά χρωματισμένοι ή σκούροι φακοί μπορεί να χρησιμοποιούνται από ένα παιδί που έχει ευαισθησία στο φως και για εσωτερικούς και για εξωτερικούς χώρους.

1. Οι μεγεθυντικοί φακοί χειρός ή σε γυαλιά χρησιμοποιούνται για να αυξήσουν το μέγεθος της εικόνας που φτάνει στο μάτι και θα βελτιώσουν, αν όχι όλες, τις περισσότερες οπτικές λειτουργίες των παιδιών. Αυτοί οι μεγεθυντικοί φακοί μπορούν να χρησιμοποιούνται για δραστηριότητες όπως, η ανάγνωση, το γράψιμο και η καλλιτεχνική εργασία.
2. Μικρά τηλεσκόπια που είτε τα κρατάς στο χέρι είτε είναι προσαρμοσμένα σε σκελετούς γυαλιών: χρησιμοποιούνται από παιδιά για να επιθεωρούν κάποια μακρινά αντικείμενα, όπως το μαυροπίνακα και επιδείξεις μέσα στην τάξη ή κατά τη διάρκεια μιας διαδρομής για να αναγνωρίζουν τα λεωφορεία τις πινακίδες των δρόμων κ.λ.π.. Όταν ένα παιδί χρησιμοποιεί μικρό τηλεσκόπιο, το εξυπηρετεί να κάθεται στην κεντρική σειρά, μερικά καθίσματα πιο πίσω από το εμπρός μέρος, ή σε μια θέση που θα διευκολύνει τη χρήση του βοηθήματος.

Βοηθήματα για τυφλούς:

Τα βοηθήματα για τυφλούς που δεν έχουν σχέση με φακούς, δεν είναι απαραίτητο να είναι σχεδιασμένα ειδικά για παιδιά με προβλήματα όρασης και δεν είναι ανάγκη να δοθούν κατόπιν συνταγής εξειδικευμένου οπτομέτρη.

Βοηθήματα για την τόνωση της οπτικής λειτουργικότητας.

1. Αναλόγια βιβλίων: Μοντέλα που είναι ειδικά σχεδιασμένα για ανθρώπους με χαμηλή όραση βοηθούν στο να μειώνουν την κούραση λόγω της κακής στάσης, επειδή φέρνουν τη δουλειά πιο κοντά στα μάτια του αναγνώστη. Όταν δεν υπάρχει αναλόγιο, μπορείτε να φτιάξετε ένα τοποθετώντας άλλα βιβλία κάτω από το βιβλίο που πρέπει να διαβαστεί.
2. Μαρκαδόροι: Συνήθως είναι προτιμότεροι οι μαύροι και υπάρχουν σε ποικίλα πλάτη ως προς τη μύτη γραφής, αυτοί οι μαρκαδόροι τονίζουν τα γράμματα και τα διαγράμματα. Η χρήση μαρκαδόρων διαφόρων χρωμάτων πολλές φορές βοηθάει τον μαθητή να τονίσει κομμάτια των σημειώσεων του, όταν θέλει να ρίξει μια γρήγορη ματιά που διαφορετικά θα ήταν δύσκολο.
3. Διαφάνεια εκτύπωσης: Συνήθως είναι προτιμότερη σε κίτρινο, αν και υπάρχει και σε άλλα χρώματα. Η διαφάνεια εκτύπωσης που τοποθετείται πάνω από την τυπωμένη σελίδα, θα σκουρύνει τα τυπωμένα γράμματα, αλλά και θα κάνει εντονότερη την αντίθεση μεταξύ των γραμμάτων και του χαρτιού.
4. Λάμπες: Λάμπες με διακόπτες, που αυξάνουν ή ελαττώνουν την ένταση του φωτός, είναι κατάλληλες για να παρέχουν τον επιπλέον ή το θαμπό φωτισμό που μπορεί να χρειάζεται ένα παιδί με προβλήματα όρασης.
5. Βιβλία με μεγεθυμένα γράμματα: Αν και πολλοί μαθητές οι οποίοι προηγουμένως χρησιμοποιούσαν βιβλία με μεγεθυμένα γράμματα τώρα μαθαίνουν να χρησιμοποιούν οπτικά βοηθήματα σε βιβλία με κανονικά γράμματα, όμως μερικά παιδιά χρειάζονται βιβλία σε μεγέθυνση. Για εκείνα τα παιδιά που δεν μπορούν να διαβάσουν κανονικά γράμματα από κοντινή απόσταση, ακόμη και με ένα οπτικό βοήθημα, τα βιβλία σε μεγέθυνση τους είναι απαραίτητα. Η

- ποιότητα τους έχει την ίδια σπουδαιότητα για την αναγνωσιμότητα όσο και το μέγεθος τους. Την ίδια σπουδαιότητα έχει και το διάστημα μεταξύ των γραμμών και των γραμμών.
6. Χαρτί με έντονες γραμμές: Για παιδιά που τους φαίνεται δύσκολο να διακρίνουν τις γραμμές στο συνηθισμένο χαρτί γραψίματος, μπορούν να χρησιμοποιούν χαρτί διαφόρων διαστάσεων με έντονες γραμμές, συμπεριλαμβανομένων και των: χαρτιού σχεδίασης, υλικού με μεγεθυμένα γράμματα για μουσική, καθώς και χαρτιού γραψίματος.
  7. Σελιδοδείκτες και παράθυρα ανάγνωσης: Τα βοηθήματα αυτά μπορεί να είναι ιδιαίτερα βοηθητικά για μαθητές, που τους είναι δύσκολο να εστιάζουν την προσοχή τους σε μια λέξη ή να εντοπίζουν μια τυπωμένη γραμμή.
  8. Αντηλιακά καλύμματα και άλλες προστατευτικές ασπίδες: Για παιδιά που είναι ευαίσθητα στο φως (έχουν φωτοφοβία) ίσως είναι ανάγκη να περιορίζεται λίγο το φως και η γυαλάδα γύρω τους. Βάλτε ένα μαθητή που είναι ευαίσθητος στο φως να καθίσει με την πλάτη του προς το παράθυρο και σε τέτοια θέση, ώστε να μην πέφτουν οι αντανάκλασεις πάνω στον πίνακα ή σε άλλες λείες επιφάνειες. Αν το παιδί φοράει καπέλο, μπορεί κι αυτό να βοηθήσει στην ελάττωση της γυαλάδας και της οπτικής ενόχλησης, καθώς και η τοποθέτηση χαρτιού σχεδίασης πάνω από το θρανίο του ή πάνω από άλλες γυαλιστερές επιφάνειες κοντά του.
  9. Εργαλεία μέτρησης: Επειδή για ορισμένα παιδιά είναι δύσκολο να διακρίνουν τους κανονικούς χάρακες, καλό είναι να αντικαταστήσετε αυτούς τους χάρακες με κάποιους άλλους με λιγότερες διαβαθμίσεις, για να τους χρησιμοποιεί στο μάθημα ο μαθητής με προβλήματα όρασης. Ο ειδικός δάσκαλος τυφλών μπορεί να σας προμηθεύσει χάρακες ειδικά προσαρμοσμένους γι' αυτούς τους μαθητές.

Βοηθήματα για την τόνωση της οπτικής λειτουργικότητας.

1. Τα παιδιά που δε βλέπουν καθόλου ή που δεν μπορούν να χρησιμοποιήσουν έντυπο υλικό για ανάγνωση μπορούν να χρησιμοποιήσουν το Μπράιγ. Ορισμένοι μαθητές μπορούν να διδαχτούν να χρησιμοποιούν και τις δύο γραφές συγχρόνως.
2. Η γραφομηχανή Μπράιγ και η πινακίδα με το κέντρο. Η γραφομηχανή Μπράιγ δουλεύεται με το χέρι, έχει έξι πλήκτρα και, καθώς λέει και το όνομα της, χρησιμοποιείται για να παράγει σύμβολα Μπράιγ. Υπάρχουν επίσης ηλεκτρονικές γραφομηχανές και γραφομηχανές κομπιούτερ. (Δείτε στα «ηλεκτρονικά βοηθήματα»). Η πινακίδα και το κέντρο (σουβλί) που χρησιμοποιούνται για να κρατάμε σημειώσεις, μπορούν εύκολα να μπαίνουν στην τσέπη ή σε ένα πινακάκι με στηρίγματα. Η πινακίδα είναι ένα μεταλλικό πλαίσιο με τρύπες και λακκουβίτσες, μέσα στις οποίες γράφονται οι τελίτσες Μπράιγ με τη βοήθεια του μυτερού κέντρου.
3. Πίνακας σχεδίασης ανάγλυφων γραμμών: Ο πίνακας σχεδίασης ανάγλυφων γραμμών, είναι καλυμμένος με λάστιχο, όπου το τυφλό παιδί ή ο βλέπωντας μπορεί να σχεδιάσει διαγράμματα ή να γράψει πάνω σε διαφάνεια εκτύπωσης με στυλό. Τα διαγράμματα γενικά πρέπει να είναι απλά στη μορφή, ώστε να μπορεί ο μαθητής να τα καταλαβαίνει διά της αφής.
4. Πινακίδα με κυβριθμούς: Δίνει την ευχέρεια στο μαθητή να κάνει μαθηματικά με κανονικούς χαρακτήρες Μπράιγ. Σ' αυτό το βοήθημα οι κύβοι με τους χαρακτήρες Μπράιγ μπαίνουν μέσα στις υποδοχές ενός πλαισίου που μοιάζει με τηγανίτα. Αν και το βοήθημα χρησιμοποιούταν ως εργαλείο υπολογισμών στο παρελθόν, σήμερα χρησιμοποιούνται πολύ πιο αποτελεσματικά βοηθήματα, όπως ο άβακας ή οι ομιλούσες υπολογιστικές μηχανές. Η πινακίδα με τους κυβριθμούς χρησιμοποιείται γενικά για να διδάξουμε έννοιες θέσης, αξίας και ανταλλαγής σε μαθητές με προβλήματα όρασης, που παρακολουθούν το δημοτικό σχολείο.
5. Ο άβακας: Οι ειδικοί δάσκαλοι τυφλών διδάσκουν σε μερικούς μαθητές τη χρήση του άβακα Κράνμερ. Αυτό το βοήθημα προσαρμόστηκε ειδικά για τυφλούς ώστε να διευκολύνει στους μαθηματικούς υπολογισμούς.
6. Χαρτί με ανάγλυφες γραμμές: Υπάρχει σε διάφορα σχήματα, χαρτί γραφής, χαρτί σχεδίασης γραφικών παραστάσεων, κι επιτρέπει στο μαθητή να γράφει πάνω στη γραμμή ή να φτιάχνει ένα γραφικό, είτε τοποθετώντας σημάδια πάνω στο χαρτί σχεδίασης γραφικών είτε κάνοντας τρύπες για να δείξει κάποια συγκεκριμένα σημεία.
7. Υποστηρίγματα και οδηγοί γραφής: φτιαγμένα από χαρτόνι, πλαστικό ή μέταλλο, τα υποστηρίγματα και οι οδηγοί γραφής είναι ανοιχτά ορθογώνια σχήματα, που μέσα στο πλαίσιο τους μπορεί κανείς να βάζει την υπογραφή του ή κάποιες άλλες πληροφορίες. Πολλοί τυφλοί χρησιμοποιούν τέτοιους οδηγούς για να υπογράφουν το όνομα τους.
8. Εργαλεία μέτρησης με Μπράιγ και ανάγλυφα σημάδια: Ποικίλα ρολόγια Μπράιγ, χάρακες και σετ μέτρησης έχουν ειδικά σχεδιαστεί για να χρησιμοποιούνται από μαθητές με προβλήματα όρασης. Ο δάσκαλος υποστήριξης ή ο περιοδεύων ειδικός δάσκαλος θα σας οδηγήσουν που να βρείτε αυτά τα βοηθήματα.
9. Ειδικά σημάδια που δημιουργούν ανάγλυφες γραμμές ή κουκίδες: Χρησιμοποιούνται για να

τροποποιήσουν τους κανονικούς επιλογικούς αριθμοδότες, τα εργαλεία μέτρησης και άλλα αντικείμενα. Τα σημάδια που φτιάχνονται πρέπει να είναι λίγα και απλά, ώστε να αναγνωρίζονται εύκολα.

Βοηθήματα για την τόνωση της ακουστικής λειτουργικότητας.

1. Κασετόφωνα: Τα παιδιά μπορούν να χρησιμοποιούν κασετόφωνα για ν' ακούνε μαγνητοφωνημένα κείμενα και άλλα μαθήματα, για να διατυπώνουν εκθέσεις ή να γράφουν εργασίες και για πολλούς άλλους σκοπούς.
2. Ομιλούντα βιβλία: Η βιβλιοθήκη του Κογκρέσου - Πρόγραμμα Ομιλούντων Βιβλίων (The Library of Congress - National Library Service for the Blind and Physically Handicapped), το τμήμα Μαγνητοφωνήσεων για Τυφλούς και άλλες οργανώσεις παρέχουν δωρεάν υπηρεσίες βιβλιοθήκης στους τυφλούς. Παρέχουν μια πλούσια ποικιλία κειμένων, καθώς και υλικό ανάγνωσης για ψυχαγωγία σε δίσκους, κασέτες, και τώρα τελευταία σε δισκέττες για διάφορους υπολογιστές (οι οποίοι χρησιμοποιούν συνθετική φωνή). Επειδή οι ταχύτητες στις οποίες παίζονται αυτοί οι δίσκοι και οι κασέτες διαφέρουν από τις ταχύτητες του μαγνητοφωνημένου υλικού που υπάρχει στο εμπόριο, η υπηρεσία της Κρατικής Βιβλιοθήκης δανείζει ειδικά πικάπ και μαγνητόφωνα στους πελάτες της που τα έχουν ανάγκη. Περισσότερα φορητά μαγνητόφωνα μπορεί να προμηθευτεί κανείς από το Αμερικανικό Ίδρυμα Τυφλών, τον Αμερικανικό Εκδοτικό Οίκο Τυφλών, και ποικίλες άλλες οργανώσεις σ' ολόκληρη την Αμερική. (Δείτε το ευρετήριο Γ για διευθύνσεις).*
3. Εξαρτήματα που διαφοροποιούν την ταχύτητα: Ενσωματωμένα στα κασετόφωνα, αυτά τα εξαρτήματα χρησιμοποιούνται για να ρυθμίζουν την ταχύτητα και να μπορεί ο μαθητής, όταν χρησιμοποιείτο κασετόφωνο, να επιταχύνει ή να επιβραδύνει το ρυθμό ακρόασης.
4. Ακουστικά όργανα γυμναστικής: Ηχητικές μπάλες, εντοπιστές τέρματος με ήχο, και άλλα προσαρμοσμένα όργανα γυμναστικής μπορούν ν' αποκτηθούν κατόπιν συνεργασίας με το μόνιμο δάσκαλο υποστήριξης ή με τον περιοδεύοντα ειδικό δάσκαλο. Ο προγραμματισμός εκ των προτέρων είναι σημαντικός γιατί η αγορά αυτού του εξοπλισμού μπορεί να πάρει χρόνο.

Ηλεκτρονικά βοηθήματα.

Χάρη στις γρήγορες τεχνολογικές προόδους, οι τιμές έχουν πέσει για μερικά από τα βοηθήματα που θα περιγράψουμε, όμως μπορεί να είναι ακόμη υπερβολικά ακριβά για ορισμένα σχολεία ή άτομα. Σε μερικές Πολιτείες ο ειδικός εξοπλισμός έχει αγοραστεί για κάποιους μαθητές μέσω ποικίλων κέντρων αποκατάστασης και κρατικών υπηρεσιών, ή μέσω τοπικών υπηρεσιών εκπαίδευσης, όταν ένα τέτοιο βοήθημα απαιτείται από το εξατομικευμένο πρόγραμμα εκπαίδευσης του μαθητή. (Δείτε την «Εισαγωγή» για μια συζήτηση πάνω στο εξατομικευμένο πρόγραμμα του μαθητή.)

1. Ομιλούσες υπολογιστικές αριθμομηχανές: Στην αγορά υπάρχουν σχετικά φτηνές αριθμομηχανές που τις κρατάς στο χέρι. Λένε τον αριθμό κάθε φορά που τον γράφει κανείς, καθώς και το αποτέλεσμα κι έχουν τη δυνατότητα να εκτελούν όλους τους μαθηματικούς υπολογισμούς που εκτελεί κι ένας μη προσαρμοσμένος ηλεκτρονικός υπολογιστής. Υπάρχουν και ακουστικά σε πολλά μοντέλα.
2. Το ΟΠΤΑΚΟΝ (από οπτικό σε απικό μετατροπέα) αλλάζει τα έντυπα σε σχηματισμούς γραμμάτων, χρησιμοποιώντας δονητικές αυλακώσεις που διαβάζονται οπτικά. Μ' αυτό το βοήθημα μπορεί κανείς να διαβάσει έντυπο υλικό και τις οθόνες υπολογιστών. Η εκμάθηση της χρήσης του ΟΠΤΑΚΟΝ απαιτεί πολλή εκπαίδευση και εξάσκηση. Γι' αυτό, οι σπουδαστές που έχουν μεγάλο ενδιαφέρον να το μάθουν, έχουν και την πιο μεγάλη επιτυχία.
3. Σύστημα μεγέθυνσης με τηλεόραση κλειστού κυκλώματος: Οι τηλεοράσεις κλειστού κυκλώματος μεγεθύνουν ηλεκτρονικά το έντυπο υλικό πάνω σε τηλεοπτική οθόνη. Επίσης, μπορούν ν' αλλάξουν την πολικότητα (τα μαύρα γράμματα σε άσπρο φόντο μπορεί κανείς να τα δει ως άσπρα γράμματα σε μαύρο φόντο) και να μεταβάλλουν την αντίθεση και το φωτισμό. Ο μαθητής μπορεί να χρησιμοποιεί ένα τέτοιο μηχάνημα για να διαβάσει βιβλία τυπωμένα με κανονικά γράμματα και χάρτες σε πολύ μεγάλη μεγέθυνση, καθώς και να κάνει τις γραπτές εργασίες χρησιμοποιώντας ένα στυλό, ένα μολύβι ή μια γραφομηχανή. Στο παρελθόν αυτά τα μηχανήματα υπήρχαν μόνο με μαυρόασπρες οθόνες, αλλά λόγω των βελτιώσεων στην τεχνολογία, τώρα μπορούν να χρησιμοποιηθούν και με έγχρωμες οθόνες. Οι έγχρωμες οθόνες επιτρέπουν στους μαθητές με χαμηλή όραση να εκμεταλλευτούν στο έπακρο τις εικόνες και τα χρωματιστά σημάδια που χρησιμοποιούνται σε σχεδιαγράμματα, σε χάρτες και άλλο εκπαιδευτικό υλικό.
4. Ηλεκτρονικοί υπολογιστές: Σήμερα οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές χρησιμοποιούνται σε ευρεία κλίμακα και στα σχολεία και στον χώρο εργασίας. Διάφορες εταιρείες έχουν εκπονήσει σχέδια πρόσβασης στην τεχνολογία, για να αυξήσουν τα συστήματα των ηλεκτρονικών υπολογιστών

που προορίζονται για ανθρώπους με προβλήματα όρασης. Τα συστήματα Apple και I.B.M., καθώς και όσα είναι συμβατά με τα πιο πάνω συστήματα, χρησιμοποιούνται περισσότερο στα σχολεία, στα πανεπιστήμια και στους χώρους εργασίας και μπορούν να είναι ευκολότερα προσπελάσιμα από μαθητές με προβλήματα όρασης. Οι παρακάτω ειδικές συσκευές και προγράμματα ηλεκτρονικών υπολογιστών κάνουν προσπελάσιμη την οθόνη των υπολογιστών σ' αυτούς τους μαθητές:

- **Συνθέτης φωνής:** Ο συνθέτης φωνής δίνει τη δυνατότητα στο μαθητή με προβλήματα όρασης να ακούει ότι παρουσιάζεται στην οθόνη του ηλεκτρονικού υπολογιστή μέσω ενός μεγαφώνου ή ακουστικού. Το πρόγραμμα που χρησιμοποιεί ο μαθητής, πρέπει να περιλαμβάνει οδηγίες πώς να λειτουργεί το συνθέτη φωνής, ή έχει τη δυνατότητα ο μαθητής να χρησιμοποιεί ειδικά software (τα λεγόμενα προγράμματα επισκόπησης διαφανούς οθόνης) για χρήση σε συνδυασμό με προγράμματα που κυκλοφορούν στην ελεύθερη αγορά.
- **Μεγεθυντικές οθόνες:** Ένας επεξεργαστής εικόνας με μια μεγεθυντική οθόνη υπολογιστή επιτρέπει στο μαθητή με χαμηλή όραση να ελέγχει το μέγεθος, την αντίθεση χρωμάτων και τη φωτεινότητα του προγράμματος που παρουσιάζεται στην οθόνη. Ο μαθητής μπορεί να ρυθμίζει τις επιλογές, για να σαρώνει αυτόματα τη σελίδα σε δοσμένη ταχύτητα, ή για να αποκλείει μέρη της οθόνης που μπορεί να του αποσπούν την προσοχή. Το βοήθημα αυτό μπορεί να χρησιμοποιείται με τα πιο εμπορικά προγράμματα που κυκλοφορούν στην αγορά.
- **Οθόνες με εφήμερο Μπράιγ:** Όταν ορισμένα βοηθήματα συνδέονται με έναν υπολογιστή, δίνουν σε Μπράιγ ότι δείχνει η οθόνη. Οι χαρακτήρες Μπράιγ εμφανίζονται σε μια μικρή οθόνη που διαβάζεται με την αφή. Ο μαθητής ελέγχει την ταχύτητα παρουσίασης Μπράιγ με τη βοήθεια ενός πλήκτρου μετακίνησης.
- **Εκτυπωτές Μπράιγ:** Οι εκτυπωτές Μπράιγ είναι ειδικοί εκτυπωτές ηλεκτρονικού υπολογιστή, οι οποίοι παράγουν υλικό στη γραφή Μπράιγ. Κάποιο αρχείο από μια δισκέτα ή από τη μνήμη του ηλεκτρονικού υπολογιστή μπορεί να παράγεται ολογράφως (όπου μεταγράφονται στη γραφή Μπράιγ γράμμα προς γράμμα), ή με συντομίες (όπου παράγονται στη γραφή Μπράιγ ειδικοί τύποι συντομιών, οι οποίοι αντιπροσωπεύουν συγκεκριμένες λέξεις ή ομάδες γραμμάτων). Για την παραγωγή αυτής της δεύτερης βαθμίδας Μπράιγ χρειάζεται ένα ειδικό πρόγραμμα ή κάποιο μηχανήμα hardware, που είναι φτιαγμένο γι' αυτόν το σκοπό, να μετατρέπει δηλαδή τους έντυπους χαρακτήρες σε συντομειωμένο Μπράιγ*. Οι μαθητές που παρακολουθούν στα γενικά σχολεία είναι συνηθισμένοι να χρησιμοποιούν τη δεύτερη βαθμίδα του Μπράιγ, αν και πρέπει να μάθουν να χρησιμοποιούν και κάποια καινούρια σύμβολα, Μπράιγ, για να μπορούν να αποκρυπτογραφούν ότι γράφεται στον ηλεκτρονικό υπολογιστή.
- **Προγράμματα μεγεθυμένων εντύπων:** Μερικά προγράμματα επιτρέπουν στο χρήστη να παράγει μεγεθυμένα γράμματα από ένα κανονικό εκτυπωτή. Οι εκτυπωτές λέιζερ με ταινία και άλλοι παρόμοιοι χρησιμοποιούνται κι αυτοί για να παράγουν μεγεθυμένα γράμματα του τύπου.
- **Προγράμματα υπολογιστή:** Πολλά προγράμματα για Apple, I.B.M. και συμβατούς με αυτά ηλεκτρονικούς υπολογιστές, παράγουν μεγεθυμένα γράμματα στην οθόνη, παράγουν συνθετική ομιλία ή τα κάνουν και τα δύο. Τέτοια προγράμματα είναι τα εξής: Magic Slate, Bank Street Writer, Talking Text Writer, Braille Edit Express (B.E.X) και Word Talk (παραλλαγή Apple) για τον υπολογιστή Apple, καθώς και ο Primary Editor, ο Επεξεργαστής Λέξεων για Παιδιά, 'Ακου να Μάθεις και Word Talk (παραλλαγή I.B.M.) για τον ηλεκτρονικό υπολογιστή I.B.M.

Πολλά κοινά πακέτα προγραμμάτων μπορούν να γίνουν προσπελάσιμα σε μαθητές με προβλήματα όρασης, όταν χρησιμοποιούν βοηθήματα που έχουν προσαρμοστεί. Προσαρμοσμένα προγράμματα μπορεί κανείς να προμηθευτεί από πολλές πηγές, συμπεριλαμβανομένου και του Αμερικανικού Εκδοτικού Οίκου Τυφλών. Συμβουλευτείτε το συντονιστή ηλεκτρονικών υπολογιστών του σχολείου σας ή μιλήστε με το δάσκαλο υποστήριξης ή τον περιοδεύοντα δάσκαλο για συμβουλές, για το πώς να γίνουν προσπελάσιμοι οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές στους μαθητές με προβλήματα όρασης. Επίσης, πολλές εταιρίες ηλεκτρονικών υπολογιστών διαθέτουν αριθμό τηλεφώνου για ανθρώπους με ειδικές ανάγκες, ώστε να απαντούν στις ερωτήσεις των αναπήρων καταναλωτών. (Δείτε στο τμήμα «Σημειώσεις στον πίνακα» για περισσότερες πληροφορίες γύρω από τους φορητούς ηλεκτρονικούς υπολογιστές).

Πως το παιδί με προβλήματα όρασης θα δουλέψει με το έντυπο υλικό:

Σημειώσεις στον πίνακα.

1. Όταν ο πίνακας βρίσκεται στο εμπρός μέρος της τάξης, η πρώτη σειρά στο κέντρο είναι συνήθως μια καλή θέση για να καθίσει ένα παιδί με προβλήματα όρασης. Αν κατά τη διάρκεια του μαθήματος γίνονται επιδείξεις, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το πού θα γίνονται αυτές όταν έχετε ορίσει συγκεκριμένες θέσεις για τους μαθητές. Επειδή η γυαλάδα πιθανόν να προκαλεί

ενόχληση ή να κάνει αδύνατη την ανάγνωση, ορισμένα παιδιά με προβλήματα όρασης προτιμούν θέσεις που έχουν πίσω το παράθυρο. Άλλα πάλι προτιμούν θέσεις κοντά στο παράθυρο, για να έχουν περισσότερο φυσικό φως και για ν' αποφεύγουν την αντανάκλαση από ένα γυαλιστερό μαυροπίνακα. Συμβουλευτείτε το μόνιμο δάσκαλο υποστήριξης ή τον περιοδεύοντα δάσκαλο για άλλους τρόπους που μπορείτε να βοηθήσετε τα παιδιά με τηλεσκοπικά βοηθήματα ή εκείνα που έχουν ελαττωματικό οπτικό πεδίο ή που ίσως έχουν ειδικές απαιτήσεις όσον αφορά το φωτισμό, όπως για παράδειγμα τα παιδιά με λευκοδερμία (αλμπινισμό).

2. Βάλτε ένα συμμαθητή (ή επιτρέψτε στο μαθητή με προβλήματα όρασης, ιδιαίτερα ένα μεγαλύτερο να διαλέξει ένα συμμαθητή): α) να γράφει με καρμπόν ή να βγάζει σε φωτοτυπία τις σημειώσεις (ειδικά με διαγράμματα) και να τα δίνει στο μαθητή με προβλήματα όρασης και β) να διαβάζει τις σημειώσεις δυνατά (με χαμηλή φωνή) την ώρα που τις αντιγράφει. Το καλύτερο όμως είναι γι' αυτό το παιδί να κρατάει μόνο του, αν είναι δυνατό, τις δικές του σημειώσεις.
3. Ενθαρρύνετε το παιδί με προβλήματα όρασης να έρχεται στον πίνακα ή να μετακινεί την καρέκλα του πιο κοντά στον πίνακα αν το έχει ανάγκη και βοηθήστε το να καθίσει σε θέση ώστε να μην κόβει και τη θέα των άλλων μαθητών.
4. Δανείστε στο παιδί τις σημειώσεις σας που γράφετε στον πίνακα ή το βιβλίο από όπου τις πήρατε.
5. Να λέτε δυνατά τις σημειώσεις καθώς τις γράφετε στον πίνακα. Ο μαθητής με προβλήματα όρασης μπορεί να τις γράφει σαν ορθογραφία.
6. Δανείστε τις σημειώσεις σας από πριν στο μόνιμο δάσκαλο υποστήριξης για να μπορεί να τις μεγεθύνει, να τις σκουραίνει ή να τις αντιγράφει στο Μηράιγ. Είναι ιδιαίτερα χρήσιμο να το εφαρμόζετε στο μάθημα των μαθηματικών όπου είναι απαραίτητο για τους μαθητές να παρακολουθούν βήμα-βήμα τις οδηγίες.
7. Ενθαρρύνετε το παιδί να χρησιμοποιεί από τη θέση του τα τηλεσκοπικά βοηθήματα που του έχουν δοθεί με ιατρική συνταγή. (Ορισμένοι μαθητές που χρησιμοποιούν τηλεσκόπια προτιμούν να μην κάθονται κοντά στον πίνακα.)
8. Μερικοί μαθητές πιθανόν να χρησιμοποιούν φορητούς ηλεκτρονικούς υπολογιστές, όπως τον Keynote και τον Smaltalk, για να κρατούν σημειώσεις στην τάξη. Αυτές οι συσκευές είναι κανονικοί Ηλεκτρονικοί Υπολογιστές με πληκτρολόγιο και οθόνη που έχουν τροποποιηθεί για να δίνουν συνθετική ομιλία ή μεγεθυμένα γράμματα του τύπου ή και τα δύο. Χρησιμοποιούν ακουστικά ώστε να μην ενοχλούν τους συμμαθητές τους. Ο μαθητής σώζει τις σημειώσεις των μαθημάτων στην τάξη και τις εργασίες του, για να μπορεί να τις ξαναμελετήσει αργότερα ή να τις τυπώσει και να τις παραδώσει στον δάσκαλό του. Οι μαθητές που χρησιμοποιούν Μηράιγ, μπορούν να έχουν ένα φορητό Ηλεκτρονικό Υπολογιστή με πληκτρολόγιο όμοιο με τη γραφομηχανή Μηράιγ όπως οι: Braille-N-Speak, Versa-Braille και Pocket-Braille. Κι αυτές οι συσκευές χρησιμοποιούνται για να κρατά ο μαθητής σημειώσεις στην τάξη και να συμπληρώνει τις εργασίες του, για να τυπωθούν σε εκτυπωτή με μελάνι ή με Μηράιγ.

Διδασκαλία στην τάξη.

1. Αποφεύγετε να στέκεστε με την πλάτη στο παράθυρο. Όταν η πλάτη σας είναι προς ένα παράθυρο, η γυαλάδα και το φως θα σκιαγραφούν την παρουσίασή σας κι έτσι μπορεί να κουραστούν τα μάτια μερικών μαθητών. Αν περιορίσετε τη γυαλάδα, αυτό θα ωφελήσει όχι μόνο το μαθητή με προβλήματα όρασης μα κι ολόκληρη την τάξη.
2. Επιτρέψτε στο μαθητή με προβλήματα όρασης να σταθεί δίπλα ή στο πλάι μιας παρουσίασης.
3. Επιτρέψτε στο παιδί να βοηθήσει την υποδειγματική διδασκαλία (ως μια προσαρμογή για να διευκολύνετε την περιορισμένη όραση του παιδιού, παρά σαν ένα ιδιαίτερο προνόμιο) ή να περιεργαστεί το υλικό πριν ή μετά από την περίοδο παρατήρησης.
4. Μια τηλεόραση κλειστού κυκλώματος (εάν υπάρχει) μπορεί να είναι χρήσιμη και θα επιτρέψει τη μεγέθυνση της παρουσίασης.

Χάρτες και διαγράμματα

1.

Το παιδί με προβλήματα όρασης ίσως θελήσει να πλησιάσει πιο κοντά σ' ένα διάγραμμα. Επιτρέψτε στο παιδί να σταθεί δίπλα του ή να καθίσει στο πάτωμα μπροστά απ' αυτό, εφόσον βέβαια δεν κόβει τη θέα από κάποιο άλλο παιδί.

2.

Μπορείτε να δώσετε στο παιδί ένα αντίγραφο του σχεδιαγράμματος ή του χάρτη για το θρανίο του.

3.

Ο δάσκαλος υποστήριξης ή ο περιοδεύων δάσκαλος είτε θα έχει μεγεθύνει είτε διαφορετικά θα έχει τροποποιήσει τους χάρτες. Οι χάρτες της τάξης και τα διαγράμματα που είναι οπτικώς πολύπλοκα, ίσως πρέπει να απλοποιηθούν από το δάσκαλο, ώστε να μπορεί το παιδί να τους βλέπει.

4.

Με τα τυφλά παιδιά μπορούν να χρησιμοποιηθούν ανάγλυφοι χάρτες ή «ακουστικοί χάρτες» (δηλαδή, μαγνητοφωνημένες περιγραφές).

Ταινίες και προβαλλόμενα έντυπα και εικόνες.

1.

Αν μια ταινία μικρού μήκους ή μια μηχανή προβολής διαφανειών έχει μηχανισμό προεπισκόπησης, επιτρέψτε στο παιδί να καθίσει αρκετά κοντά στην οθόνη για να τη βλέπει.

2.

Όταν χρησιμοποιείτε μια ταινία με υπότιτλους, ζητήστε από κάποιο άλλο παιδί να διαβάσει τους τίτλους δυνατά για όλη την τάξη.

3.

Οι μηχανές προβολής που έχουν και πίσω οθόνη είναι χρήσιμες, γιατί επιτρέπουν στα παιδιά με προβλήματα όρασης να κάθονται ακριβώς μπροστά σ' αυτή την οθόνη.

4.

Λόγω της μικρής αντίθεσης ή του ανεπαρκούς φωτισμού, ορισμένες μηχανές ανάγνωσης, όπως οι μηχανές microfiche, πιθανόν να παρουσιάσουν προβλήματα ανάγνωσης. Γι' αυτό μπορείτε να ζητήσετε από κάποιον άλλο μαθητή, με την ίδια εργασία, να διαβάσει την ύλη δυνατά στο συμμαθητή του, ή δώστε στο μαθητή με προβλήματα όρασης ένα μεγεθυμένο αντίγραφο της ύλης που πρέπει να διαβάσει.

5.

Μπορείτε να κανονίσετε με το μόνιμο δάσκαλο υποστήριξης ή με τον περιοδεύοντα δάσκαλο, να δείξετε στο μαθητή με προβλήματα όρασης μια ταινία μικρού μήκους, ένα βίντεο ή άλλη ταινία, είτε πριν είτε μετά την προβολή στην τάξη, για να βεβαιωθείτε ότι κι αυτός ο μαθητής έχει κατανοήσει όλες τις οπτικές έννοιες που παρουσιάζονται.

6.

Το πρόσωπο που είναι υπεύθυνο για το οπτικοακουστικό υλικό ενός σχολείου ή μιας σχολικής περιφέρειας, μπορεί να είναι μια πηγή γνώσης όσον αφορά τις ιδέες και τα βοηθήματα που θα χρησιμοποιηθούν στην τάξη.

Εργασίες στο σπίτι, διαγωνίσματα και αναπαραγωγή υλικού.

Συμβουλευτείτε το δάσκαλο υποστήριξης ή τον περιοδεύοντα δάσκαλο για το μέγεθος και την καθαρότητα των εντύπων που θα χρειαστεί ο μαθητής με προβλήματα όρασης. Οι παρακάτω προτάσεις ίσως σας φανούν χρήσιμες όταν έχετε στην τάξη σας ένα τέτοιο παιδί, που βρίσκει τα φωτοαντίγραφα θαμπά ή δυσκολεύεται να τα διαβάσει ακόμη και με τη χρήση οπτικών βοηθημάτων.

1.

Δίνετε όσο το δυνατόν ωρύτερα ανατυπωμένα αντίγραφα στο δάσκαλο υποστήριξης ή στον περιοδεύοντα δάσκαλο, ώστε να μπορέσει να τα μεγεθύνει, να τα μεταγράψει στο Μπράιγ ή να τα μαγνητοφωνήσει. Θα είναι επίσης χρήσιμο να δίνετε στο μαθητή με προβλήματα όρασης, όσο το δυνατόν ωρύτερα, τις εργασίες για το σπίτι, ιδιαίτερα τις μακροπρόθεσμες εργασίες και τις εκθέσεις. Αυτό θα του δώσει χρόνο για οποιαδήποτε ειδική παραγγελία της ύλης ή για την εύρεση αναγνωστών.

2.

Ο μαθητής με προβλήματα όρασης χρειάζεται συχνά περισσότερο χρόνο (μιάμιση φορά ο κανονικός χρόνος θεωρείται συνήθως ευπρόσδεκτος) για να συμπληρώσει κάποια εργασία του ή ένα διαγώνισμα. Ίσως θέλετε το παιδί να συμπληρώσει την εργασία του στην τάξη υποστήριξης ή στη βιβλιοθήκη του σχολείου. Όταν βεβαιωθείτε ότι το παιδί έχει κατανοήσει το θέμα με το οποίο ασχολείστε, ίσως είναι σωστό να συντομέψετε τις εργασίες που του έχετε αναθέσει. Για παράδειγμα, μπορεί να του ζητήσετε να κάνει τους μονούς αριθμούς ή τα πιο δύσκολα προβλήματα των μαθηματικών ασκήσεων που του δώσατε για το σπίτι. Αυτές οι παραχωρήσεις πρέπει να εξισορροπηθούν με την ποσότητα της εργασίας που απαιτείτε από τους μαθητές να κάνουν μέσα στην τάξη. Εφόσον ο ημιβλέπων μαθητής έχει αναπτύξει κάποιες δεξιότητες όρασης και προσαρμογής, οι προσδοκίες που έχετε απ' αυτόν πρέπει να προσεγγίζουν τις προσδοκίες που έχετε από τους άλλους.

3.

Οι φωτοτυπίες διαβάζονται πιο εύκολα με μαύρο μελάνι. Εντούτοις, αν πρέπει να χρησιμοποιήσετε ερυθρό μελάνι, δώστε το αρχικό αντίγραφο στο παιδί. Το αντίγραφο αυτό είναι συνήθως πιο σκούρο και πιο αναγνώσιμο. Μια εναλλακτική λύση είναι να χρησιμοποιείτε ένα κίτρινο φίλτρο, όπως οι πλαστικές διαφανείς θήκες που χρησιμοποιούνται για τις σχολικές εκθέσεις, για να αυξήσετε την αντίθεση ώστε να εμφανίζονται μαύρα τα ερυθρά αντίγραφα.

4.

Αν και μπορεί να χρησιμοποιείτε χωριστά φύλλα απαντήσεων για την υπόλοιπη τάξη όταν δίνετε ένα διαγώνισμα, ίσως είναι ευκολότερο για το παιδί με πρόβλημα όρασης να απαντά κατευθείαν πάνω στο διαγώνισμα. Φύλλα απαντήσεων με απαντήσεις «συνεφάκια» ή με παρενθέσεις και κενά για να συμπληρωθούν, όπως αυτά που χρησιμοποιούνται στα τυποποιημένα τεστ, πιθανόν να δημιουργήσουν πρόβλημα στον ημιβλέποντα μαθητή. Αντικαθιστώντας το ένα φύλλο απαντήσεων, στο οποίο ο μαθητής θα κυκλώνει τη σωστή απάντηση α, β, γ ή δ, θα περιορίσει τα προβλήματα που δημιουργούνται με τη συμπλήρωση των απαντήσεων στα συνεφάκια, που του είναι δύσκολο να δει.

Αλλά για διαγωνίσματα στο Μπράιγ θα χρειάζονται χωριστά φύλλα απαντήσεων, ακόμη κι αν η σχολική έκδοση απαιτεί τις απαντήσεις πάνω στο ίδιο το διαγώνισμα. Πριν από μια εξεταστική περίοδο, συνηνοηθείτε με το μαθητή με προβλήματα όρασης ή με τους ειδικούς δασκάλους μόνιμους ή περιοδεύοντες, για να σας πουν ποια είναι η καλύτερη μέθοδος που θα χρησιμοποιήσετε.

5.

Ένας συμμαθητής ή ο ειδικός δάσκαλος μπορεί να γράφει τις απαντήσεις που ο μαθητής με προβλήματα όρασης δίνει προφορικά. Επίσης, μπορεί να χρησιμοποιηθεί μαγνητόφωνο γι' αυτόν το σκοπό, το οποίο δίνει τη δυνατότητα για πιο ανεξάρτητες απαντήσεις. Ορισμένοι μαθητές δακτυλογραφούν τις απαντήσεις τους σε γραφομηχανή ή σε φορητό υπολογιστή.

6.

Οι μαθητές με προβλήματα όρασης πρέπει να διατηρήσουν την ικανότητα ανάγνωσης και γραφής. Γι' αυτό, αποφεύγετε να τους εξετάζετε προφορικά, εκτός αν δεν υπάρχει άλλος τρόπος εξέτασης. Σωστό είναι να ζητήσετε από τους ειδικούς δασκάλους να καθορίσουν την πιο κατάλληλη μέθοδο ανάγνωσης και γραφής για κάποιο μαθητή και για το πώς οι διάφορες εργασίες ίσως απαιτούν απ' αυτόν να επιλέξει εναλλακτικές μεθόδους.

7.

Τα περισσότερα σχολεία διαθέτουν φωτοτυπικά μηχανήματα με δυνατότητες μεγέθυνσης, που μπορείτε να τις χρησιμοποιήσετε για να μεγεθύνετε τα συνηθισμένου μεγέθους διαγώνισμα ή τις διάφορες σημειώσεις που μοιράζετε. Την ώρα που μεγεθύνετε την ύλη, πρέπει να προσέχετε ιδιαίτερα την καθαρότητα και την αντίθεση. Τους μαθητές που χρησιμοποιούν ένα οπτικό βοήθημα για να διαβάζουν την ύλη που είναι τυπωμένη σε κανονικό μέγεθος, πρέπει να τους ενθαρρύνετε να το κάνουν.

Κείμενα και άλλα βιβλία.

Πολλοί μαθητές με προβλήματα όρασης είναι σε θέση να χρησιμοποιούν βιβλία με γράμματα σε κανονικό μέγεθος. Ίσως έχουν ανάγκη να φέρνουν το βιβλίο πιο κοντά στα μάτια τους, να χρησιμοποιούν οπτικά βοηθήματα και ν' αλλάζουν τη θέση του βιβλίου που διαβάζουν. Καθώς έχουμε ήδη αναφέρει, ίσως χρειάζονται και πιο πολύ χρόνο για να τελειώσουν την εργασία τους.

1. Αν ένα παιδί ζητήσει ή νιώθει περισσότερη άνεση με μεγεθυμένα γράμματα, με μαγνητοφωνημένη ύλη ή με γραφή Μπράιγ, ο ειδικός δάσκαλος θα φροντίσει να τα βρει. Πολλά παιδιά χρησιμοποιούν συνδυασμούς διαφόρων μεθόδων ανάγνωσης και γραφής. Το ξανατονίζουμε ότι οι διάφορες εργασίες και τα βιβλία που απαιτούνται πρέπει να δίνονται στον ειδικό δάσκαλο το νωρίτερο δυνατό. Αν ξέρετε ότι θα έχετε στην τάξη σας ένα μαθητή με μειωμένη όραση, πρέπει να δώσετε έναν πλήρη κατάλογο στον ειδικό δάσκαλο με τα βιβλία που χρησιμοποιείτε, πριν έρθει ο μαθητής στην τάξη. Τα βιβλία μπορεί να πάρουν πολύ χρόνο για να φτάσουν στο σχολείο σας, επειδή ίσως χρειαστεί να παραγγελθούν από διάφορες πηγές ή να μεταγραφούν στο Μπράιγ ή να μεγεθυνθεί το κανονικό αντίγραφο τους. Τα παιδιά που θεωρούνται ως «νομικώς τυφλά», έχουν δικαίωμα να προμηθεύονται από την ομοσπονδιακή κυβέρνηση τον ειδικό εξοπλισμό, ο οποίος διανέμεται μέσω του Αμερικανικού Εκδοτικού Οίκου Τυφλών στο Κεντάκι. Ο ειδικός δάσκαλος θα το τακτοποιήσει εφόσον υποδειχτεί για κάποιο παιδί.
2. Στις μεγαλύτερες τάξεις, οι μαθητές μπορούν να ζητούν μόνοι τους τη μαγνητοφωνημένη ύλη ή τα με όποιον άλλο τρόπο προσαρμοσμένα κείμενά τους από τους αρμόδιους οργανισμούς. Μια άλλη πηγή εκπαιδευτικού υλικού είναι και οι εθελοντές μεταγραφείς.

Πως ένα παιδί με προβλήματα όρασης θα τα καταφέρει στις δραστηριότητες έξω από την τάξη;

Κάτι που προβληματίζει συχνά τους δασκάλους μιας συνηθισμένης τάξης είναι η ασφάλεια του παιδιού με προβλήματα όρασης. Αν και μερικές φορές πρέπει να παίρνονται ορισμένα μέτρα προφύλαξης, σημαντικό είναι να μη βγάζετε τους φόβους σας πάνω στο παιδί. Η ανάγκη του μικρού να εξερευνή και να είναι ανεξάρτητο, πρέπει να εξισορροπηθεί με μεγάλης ασφάλειας πρακτικές – μερικές φορές σαν αυτές που πρέπει να εφαρμόζονται για όλα τα παιδιά. Γενικά, τα παιδιά με προβλήματα όρασης δεν πρέπει να αποκλείονται από τις κατάλληλες για την κάθε ηλικία δραστηριότητες με την πεποίθηση ότι μπορεί να χτυπήσου, εκτός αν ο παθολόγος τους ή ο οφθαλμίατρός τους έχει θέσει κάποιους περιορισμούς. Ορισμένα παιδιά, ωστόσο, προτιμούν να μη συμμετέχουν σε συγκεκριμένες δραστηριότητες. Παραδειγματος χάρη, σ' ένα παιδί με χαμηλή όραση ίσως φαίνεται δύσκολο να παίρνει μέρος σε ομαδικά παιχνίδια με μπάλα όπου η οξεία όραση είναι απαραίτητη. Συμβουλευτείτε τον ειδικό δάσκαλο – μόνιμο ή περιοδεύοντα – για τη συμμετοχή του μαθητή στις δραστηριότητες της τάξης ή για τα ενισχυμένα μέτρα ασφάλειας που μελετάτε να πάρετε στη γυμναστική και σε άλλες δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένης και της χρήσης μηχανημάτων. Μερικές από τις πιο κάτω προτάσεις ίσως σας βοηθήσουν στο σχολείο και στο ύπαιθρο.

1. Ασκήσεις ετοιμότητας σε περίπτωση πυρκαγιάς: το θέμα αυτό, καθώς και άλλα επειγόντα που ίσως προκύψουν, πρέπει να συζητιούνται με την τάξη ως σύνολο. Και τα παιδιά και οι ενήλικες της τάξης πρέπει να ενημερώνονται για τις τεχνικές που προβλέπονται για την υποβοήθηση τυφλού ή μερικώς βλέποντος παιδιού, αν κριθεί απαραίτητο. Στις ασκήσεις ετοιμότητας για φωτιά, το παιδί πρέπει να διδαχτεί να πιαστεί από το παιδί ή τον ενήλικα που βρίσκεται πιο κοντά του και ν' ακολουθήσει τους άλλους γρήγορα και ήσυχα. Το να ορίσετε έναν συγκεκριμένο βλέποντα μαθητή ως οδηγό του παιδιού σε τέτοιες περιπτώσεις, δεν είναι η καλύτερη λύση, γιατί αυτός ο μαθητής μπορεί να είναι απών ή να έχει πανικοβληθεί. Καλό είναι να συζητήσετε και με τον ειδικό δάσκαλο και με τη διεύθυνση του σχολείου για τη διαδικασία εκκένωσης σε περίπτωση πυρκαγιάς ή άλλων επειγόντων συμβάντων.
2. Εκδρομές. Όταν επισκέπτεστε ένα θέατρο, ένα μουσείο ή άλλη έκθεση, μπορείτε να ειδοποιήσετε κάποιον από τους υπεύθυνους ότι θα είναι μαζί σας κι ένα παιδί με προβλήματα όρασης. Αν τους έχετε ειδοποιήσει εγκαίρως, ίσως μπορέσουν οι υπεύθυνοι να κανονίσουν ώστε το παιδί να μπει μέσα από το διαχωριστικό του μουσείου ή να αγγίξει μερικά από τα εκθέματα.
3. Αμφιθέατρο. Το παιδί ίσως επιλέξει να καθίσει κοντά στη σκηνή κι αυτό πρέπει να του επιτραπεί.
4. Αίθουσα σερβιρίσματος φαγητού. Μια αρχική περιβαλλοντική προσαρμογή στην αίθουσα σερβιρίσματος φαγητού ίσως είναι απαραίτητη, ώστε το παιδί με προβλήματα όρασης να μάθει που βρίσκονται οι δίσκοι, που σχηματίζονται οι ουρές, και ούτω καθεξής. Στην αρχή ενός νέου εξαμήνου ή σχολικής χρονιάς, ο μαθητής ίσως χρειάζεται βοήθεια για να βρίσκει ένα κάθισμα. Οι συνομήλικοι του ή μέλη του προσωπικού μπορούν να τον βοηθούν, ή οδηγώντας του ή δίνοντάς του προφορικές κατευθύνσεις, για να φτάσει σε κάποιο άδειο κάθισμα, ώσπου να το συνηθίσει. Καλό είναι να ενημερώνετε αυτούς που δουλεύουν στον πάγκο, ώστε κι αυτοί να πληροφορούν το μαθητή, αν είναι απαραίτητο, για τις επιλογές των φαγητών της ημέρας. Επίσης, ας ζητηθεί από το προσωπικό της καφετέριας να ενημερώνει το μαθητή για ασυνήθιστα εμπόδια, όπως σφουγγαρίστρες και κουβάδες με νερό, ή για αλλαγές ως προς την οργάνωση των τραπεζιών ή που βρίσκονται οι κάδοι απορριμμάτων.

Ποια επιπλέον εκπαίδευση για απόκτηση δεξιοτήτων, υλικά ή βοήθεια λαμβάνει από τον ειδικό δάσκαλο

το παιδί με προβλήματα όρασης:Δεξιότητες

1.

Να πληκτρολογεί.

Ορισμένα παιδιά με προβλήματα όρασης βρίσκουν πως ο δικός τους γραφικός χαρακτήρας είναι δύσκολο να διαβαστεί. Η διαδικασία της γραφής μπορεί να είναι κουραστική ή ακόμη και μη παραγωγική, ανάλογα με τη λειτουργική όραση του παιδιού. Η δακτυλογράφηση ή η πληκτρολόγηση προσφέρει στο παιδί μια εναλλακτική λύση για να κάνει τις γραπτές εργασίες του. Όπως ήδη έχουμε δηλώσει, οι προσωπικοί ηλεκτρονικοί υπολογιστές μπορούν να τροποποιηθούν, ώστε να υπάρχει απόδοση φωνής Μπράιγ ή μεγεθυμένων γραμμάτων του τύπου. Τις δεξιότητες της πληκτρολόγησης και της επεξεργασίας κειμένων μπορεί να τις διδάξει στο μαθητή ο ειδικός δάσκαλος ή μπορεί να επιλέξει ο μαθητής να συμμετάσχει σε μαθήματα, τα οποία προσφέρονται ως μέρος του κανονικού προγράμματος. Γενικά, εκπαιδευτικά προγράμματα βοήθειας ηλεκτρονικών υπολογιστών πρέπει να είναι προσιτά στην τάξη, τόσο στους βλέποντες όσο και στους μη βλέποντες μαθητές.

2.

Ακρόαση.

Οι δεξιότητες ακρόασης δίνουν τη δυνατότητα στο παιδί με προβλήματα όρασης να χρησιμοποιεί επαρκώς την αίσθηση της ακοής. Αυτές οι δεξιότητες είναι ιδιαίτερα σημαντικές για την ακρόαση μαγνητοφωνημένων κειμένων και την απόκτηση πληροφοριών από την παρουσίαση του δασκάλου κι από τις συζητήσεις μέσα στην τάξη. Η προσαρμογή στους ήχους μέσα στο περιβάλλον είναι επίσης ουσιαστική για την ανάπτυξη των δεξιοτήτων προσανατολισμού και κινητικότητας. Οι ακουστικές δεξιότητες που διδάσκονται από τον ειδικό δάσκαλο, συμπληρώνουν εκείνες που διδάσκονται μέσα στην τάξη. Εστιάζουν το ενδιαφέρον τους στον προσανατολισμό και κινητικότητα, στην ακουστική ταχύτητα, στην τοποθέτηση δεικτών μέσω ενός χαρακτηριστικού ήχου ή φωνής στα μαγνητοφωνημένα βιβλία, καθώς και την εκμάθηση της προέλευσης ήχων από αντικείμενα που δεν μπορούμε να τα δούμε.

3.

Καθημερινή ζωή.

Οι δεξιότητες καθημερινής διαβίωσης είναι σπουδαίες για την ανάπτυξη της ανεξαρτησίας κι ενός αισθήματος αυτοαξίας. Περιλαμβάνουν τα «πώς» της καθημερινής ζωής: από το πώς να περιποιείται σωστά τον εαυτό του, πώς να μαγειρεύει ένα απλό γεύμα, πώς να οργανώνει και να εντοπίζει τα πράγματά του. Συζητήστε με τους ειδικούς δασκάλους για κείνες τις εργασίες που το παιδί είναι σε θέση να μάθει να κάνει μόνο του (όπως να χρησιμοποιεί ένα σύστημα ασφαλείας με συνδυασμό) και να βοηθάει σε καθημερινές εργασίες στην τάξη. Όλοι οι μαθητές χρειάζεται να μάθουν πρακτικές δεξιότητες, παραδείγματος χάρη, πώς να ενεργούν σ' ένα κατάσταση τροφίμων. Για μαθητές με προβλήματα όρασης, οι πρακτικές δεξιότητες επεκτείνονται όχι μόνο στο πώς να κανονίζουν για βοήθεια όταν πρέπει. Πώς να πληρώνουν με επιταγή καθώς και με άλλες δραστηριότητες που οι βλέποντες μαθητές μαθαίνουν με την τυχαία παρατήρηση, ίσως είναι ανάγκη να διδάχτούν στους μαθητές με πρόβλημα όρασης. Ο ειδικός δάσκαλος – μόνιμος ή περιοδευών – θα βοηθήσει ένα τέτοιο παιδί, ώστε ν' αποκτήσει αυτές τις πρακτικές δεξιότητες.

4.

Προσανατολισμός και κινητικότητα.

Έστω κι αν ο δάσκαλος προσανατολισμού και κινητικότητας ανήκει στην εκπαιδευτική ομάδα, ο μόνιμος δάσκαλος υποστήριξης ή ο περιοδευών δάσκαλος θα διδάξουν στο παιδί τα βασικά γύρω από την κίνηση και την ανάπτυξη εννοιών, εφόσον τα χρειάζεται. Ωστόσο, η διδασκαλία προσανατολισμού και κινητικότητας στους εξωτερικούς χώρους θα πρέπει να γίνει από κάποιον ειδικό δάσκαλο πάνω σ' αυτό το θέμα.

5.

Ανάγνωση και γραφή Μπράιγ.

Το τυφλό παιδί χρησιμοποιεί το Μπράιγ ως μέσον επικοινωνίας, όπως το βλέπον χρησιμοποιεί τη γραφή βλεπόντων. Ο ειδικός δάσκαλος του διδάσκει τις δεξιότητες του Μπράιγ και του γράφει στο Μπράιγ τις εργασίες της τάξης. Επίσης, γράφει με μελάνι ακριβώς τα ίδια πάνω από το Μπράιγ (ή ανάμεσα από τις γραμμές), ώστε να μπορείτε να διαβάσετε και να διορθώνετε το γραπτό του παιδιού. Μερικά σχολεία έχουν αγοράσει ένα μηχάνημα (Braille-N-Print, M.Print) το οποίο επιτρέπει στο τυφλό παιδί να γράφει στη γραφομηχανή Μπράιγ, ενώ ταυτόχρονα τυπώνει ότι ακριβώς έγραψε σε εκτυπωτή με μελάνι. Μερικοί δάσκαλοι της συνηθισμένης τάξης έχουν μάθει κι αυτοί να γράφουν και να διαβάζουν τη γραφή Μπράιγ. Ο ειδικός δάσκαλος μπορεί να δίνει πληροφορίες σε όσους βλέποντες ενήλικες επιθυμούν να μάθουν τον κώδικα Μπράιγ.

6.

Δεξιότητες όρασης.

Ο ειδικός δάσκαλος – μόνιμος ή περιοδευών – βοηθάει τους μαθητές με προβλήματα όρασης ν' ανακαλύψουν τις συνθήκες, κάτω από τις οποίες μπορούν να χρησιμοποιούν την όρασή τους όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικά – ποιοι τύποι φωτισμού είναι οι καλύτεροι, ποια είναι η καλύτερη τοποθέτηση των υλικών, το είδος, το μέγεθος και λοιπά. Όταν τους δίνει ο γιατρός καινούργια γυαλιά ή οπτικά βοηθήματα, ο ειδικός δάσκαλος θα συζητήσει με τον εξειδικευμένο οπτομέτρη για το πώς το νέο βοήθημα θα επηρεάσει τις συνθήκες κάτω από τις οποίες ο μαθητής πρέπει να δουλεύει. Αν έχετε απορίες για το πώς πρέπει να χρησιμοποιεί το παιδί το βοήθημά του, μπορείτε να ρωτήσετε τον ειδικό δάσκαλο.

Ο δάσκαλος αυτός θα κάνει επίσης μια αξιολόγηση της λειτουργικής όρασης του μαθητή, για να καθορίσει πως τη χρησιμοποιεί και θα διευθύνει εκπαιδευτικά προγράμματα, απαραίτητα για την αύξηση της οπτικής του επάρκειας.

7.

Κοινωνικές δεξιότητες.

Όταν η οπτική βλάβη του μαθητή δυσχεραίνει την παρακολούθηση κοινωνικών συμπεριφορών, όπως επικοινωνία χωρίς λόγια, ίσως χρειαστεί ο ειδικός δάσκαλος να του δίνει συνεχείς οδηγίες γι' αυτές τις πληροφορίες που του λείπουν.

8.

Σεξουαλική αγωγή.

Αν και οι μαθητές με προβλήματα όρασης θα ωφεληθούν από τη συμμετοχή τους στα μαθήματα σεξουαλικής αγωγής ή υγιεινής, μπορεί να μην έχουν κατανοήσει ορισμένες έννοιες από τις πηγές του τύπου και των βίντεο, που χρησιμοποιούνται σ' αυτά τα μαθήματα. Ο ειδικός δάσκαλος μπορεί να βοηθήσει συμπληρώνοντας αυτή την καθοδήγηση.

9.

Ηλεκτρονικοί υπολογιστές.

Ο ειδικός δάσκαλος προσφέρει την εκπαίδευση στη χρήση της τεχνολογίας που είναι ειδικά σχεδιασμένη για παιδιά με προβλήματα όρασης. Αν υπάρχει περιορισμένος χρόνος, οπότε δεν μπορεί να το κάνει ο ειδικός δάσκαλος, τότε α τα κανονίζει διαφορετικά γι' αυτά τα μαθήματα.

Υλικά

Ειδικά ή προσαρμοσμένα υλικά, πολλά από τα οποία έχουν σχολιαστεί προηγουμένως, μπορούν ν' αποκτηθούν για να χρησιμοποιούνται στην τάξη υποστήριξης και για τη συνηθισμένη τάξη. Ο ειδικός δάσκαλος θα βοηθήσει το μαθητή να μάθει ν' αποκτά, αλλά και να προσέχει τα βοηθήματα και τον εξοπλισμό που χρησιμοποιεί.

Επιπλέον βοήθεια

1.

Ανάπτυξη ενοιών. Στα παιδιά που είναι τυφλά ή έχουν σοβαρό πρόβλημα όρασης από τη γέννησή τους ή από τα πρώτα χρόνια της ζωής τους, πρέπει να τους διδάξουμε τις έννοιες της εικόνας του

σώματος και του χώρου, τις οποίες τα βλέποντα παιδιά αναπτύσσουν ως γεγονός αναμενόμενο. Παραδείγματος χάρη, ίσως είναι ανάγκη να τους διδάξουμε τέτοιες έννοιες χώρου όπως: «πάνω από», «κάτω από» και «δίπλα στο», σε σχέση με τον ίδιο τον εαυτό τους και τους άλλους. Οι μεγαλύτεροι μαθητές ίσως δυσκολεύονται να κατανοήσουν τις έννοιες περιστροφή και κύλιση. Επιπλέον για να σχηματίσουν την εικόνα του σώματος και να μάθουν τις έννοιες χώρου, τα παιδιά με προβλήματα όρασης χρειάζονται συγκεκριμένες εκπαιδευτικές εμπειρίες, τις οποίες ο ειδικός δάσκαλος θα βοηθήσει να προγραμματιστούν και να ενσχυθούν.

2.

Φρονιστηριακή σχολική βοήθεια: Ο ειδικός δάσκαλος θα είναι σε στενή επαφή μαζί σας, για να προσδιορίσετε τις ικανότητες και τις αδυναμίες του παιδιού με προβλήματα όρασης σε σχολικά και μη σχολικά θέματα. Εκείνος θα σας βοηθήσει να βρείτε δασκάλους για ιδιαίτερα μαθήματα, ή θα προσφέρει ενσχυτική διδασκαλία αν αυτό κρίνεται απαραίτητο. Αν υπάρχουν επιπρόσθετες αναπηρίες, όπως κάποια μαθησιακή δυσκολία, ο εξειδικευμένος πάνω σ' αυτή πρέπει επίσης να πάρει μέρος στην εκπαιδευτική ομάδα.

3.

Συμβουλές και καθοδήγηση: Σπουδαίο μέρος της δουλειάς του ειδικού δασκάλου είναι να παρέχει μια ατμόσφαιρα κατανόησης, μέσα στην οποία τα παιδιά με προβλήματα όρασης έχουν τη δυνατότητα να εκφράζουν και να χειρίζονται τα συναισθήματά τους γύρω από την αναπηρία τους. Επίσης ο δάσκαλος αυτός βοηθάει τα παιδιά ν' αντιμετωπίζουν τη στάση των άλλων. Με ενθάρρυνση από τον ειδικό δάσκαλο – μόνιμο ή περιοδεύοντα – οι μαθητές με προβλήματα όρασης μαθαίνουν να γνωστοποιούν τις ανάγκες τους. Το τμήμα σχολικής καθοδήγησης συμμετέχει επίσης στην αρμοδιότητα της ατομικής συμβουλευτικής και του επαγγελματικού προσανατολισμού. Οι μαθητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης πρέπει επίσης να συζητούν με το σύμβουλο επαγγελματικού προσανατολισμού της κρατικής υπηρεσίας ή του τμήματος που ασχολείται με τις ανάγκες των παιδιών με προβλήματα όρασης. Θα πρέπει να μάθουν για τα προγράμματα του κράτους που παρέχουν οικονομική ενίσχυση στις υψηλότερες βαθμίδες εκπαίδευσης και για επαγγελματικό σχεδιασμό. Ο ειδικός δάσκαλος θα είναι σε στενή επαφή με τους γονείς ή με τους κηδεμόνες του μαθητή για να τους βοηθήσει να κατανοήσουν τις διάφορες πλευρές της ανάπτυξης, που σχετίζονται με τα τυφλά ή τα μερικώς βλέποντα παιδιά τους.

4.

Συντονισμός υπηρεσιών: Ο ειδικός δάσκαλος θα ενεργεί ως συνδετικός κρίκος μεταξύ των γονέων ή των κηδεμόνων ενός παιδιού με προβλήματα όρασης και της κοινότητας ή των οργανισμών που παρέχουν ειδικές υπηρεσίες, όπου αυτό είναι απαραίτητο. Κρατούν με επιμέλεια το ιστορικό του παιδιού, για να βεβαιώνονται ότι παρακολουθείται τακτικά από οφθαλμίατρο.

5.

Εξατομικευμένα προγράμματα εκπαίδευσης: Ως μέρος των κυβερνητικών διατάξεων (Π.Λ. 94-142), ο ειδικός δάσκαλος θα αναπτύξει ή θα βοηθήσει στην ανάπτυξη ενός εξατομικευμένου προγράμματος εκπαίδευσης για το μαθητή με προβλήματα όρασης. Το πρόγραμμα θα περιλαμβάνει το επίπεδο λειτουργικότητας στις σχολικές, σωματικές και κοινωνικές δεξιότητες, όπου ήδη βρίσκεται ο μαθητής, καθώς και τους ετήσιους και βραχυπρόθεσμους στόχους πάνω σ' αυτά τα θέματα. Αυτός θα συζητήσει μαζί σας, με τους γονείς ή κηδεμόνες του παιδιού, και με το άλλο προσωπικό του σχολείου που δουλεύει με το παιδί, για να φτιάξουν το πρόγραμμα και να είναι βέβαιοι ότι συμβαδίζει με τις τρέχουσες ανάγκες του παιδιού.

Μέρος II

Ενδιαφέρουσες πληροφορίες συναφείς προς το θέμα.

Ποιες επιπλέον υπηρεσίες μπορεί να προσφέρει στο σχολείο ο μόνιμος ή ο περιοδεύων ειδικός δάσκαλος υποστήριξης;

Όσο του το επιτρέπουν ο χρόνος και ο φόρτος εργασίας, αυτός ο δάσκαλος μπορεί να ενεργεί ως:

σύμβουλος προγραμμάτων αξιολόγησης της όρασης,

ομιλητής στις συνεδριάσεις του συλλόγου γονέων και δασκάλων, καθώς και σε συζητήσεις με ομάδες γονέων,

πρόσωπο παροχής πληροφοριών για μαθητές γυμνασίου – λυκείου, οι οποίοι ενδιαφέρονται για επαγγέλματα ειδικής αγωγής,

προεδρεύων σε συζητήσεις με θέματα που σχετίζονται με προβλήματα όρασης (τις διαφορετικές νοοτροπίες προς τους μη βλέποντες και τους μερικώς βλέποντες, την εκμάθηση των δεξιοτήτων της καθημερινής ζωής χωρίς όραση, και ούτω καθεξής) για παιδιά όλων των βαθμίδων,

μέλος ή σύμβουλος διαγνωστικής ομάδας στην ειδική αγωγή,

αντιπρόσωπος της πολιτείας, στον οποίον απευθύνονται για τα προβλήματα που σχετίζονται με τη χαμηλή όραση.

Τι πρέπει να προσέχω στα παιδιά για να προσδιορίσω αν έχουν κάποιο οφθαλμολογικό πρόβλημα;

1.

Για ένα παιδί είναι δύσκολο να καταλάβει και να πει προφορικά μια βαθμιαία απώλεια όρασης. Γι' αυτό έχει μεγάλη σημασία οι ενήλικες που δουλεύουν με τα παιδιά να είναι παρατηρητικοί για τα τυχόν συμπτώματα προειδοποίησης για κάποια οπτική βλάβη. Τα συμπτώματα μπορούμε να τα κατατάξουμε σε μια από τις τρεις πιο κάτω σημαντικότερες κατηγορίες: (περισσότερες πληροφορίες για τις ασθένειες του ματιού και τις συνθήκες, είναι διαθέσιμες από πολλούς οργανισμούς που ασχολούνται με την τυφλότητα ή την πρόληψή της και τους οποίους παραθέτουμε στο παράρτημα Γ.)

A.

Σωματικές αλλαγές μέσα ή γύρω από τα μάτια και το πρόσωπο:

Αυτές οι αλλαγές μπορεί να περιλαμβάνουν ένα μάτι που τείνει να περιπλανιέται ή μάτια που είναι κοκκινισμένα ή που παρουσιάζουν επαναλαμβανόμενη κοκκινίλα ή δάκρυσμα. Τα παιδιά μπορεί να παραπονιούνται ότι νιώθουν τα μάτια τους σαν να έχουν «σκόνη» ή ότι τα μάτια τους πονάνε, είτε σε διάφορες ώρες της ημέρας είτε κατά τη διάρκεια ορισμένων εργασιών. Το συχνό τρίψιμο των ματιών είναι ακόμη ένα σύμπτωμα ότι υπάρχει πρόβλημα. Οι αλλοιώσεις του προσώπου, η συνοφρύωση κι ένα ακανόνιστο ποσό αλληθώρισματος ή ανοιγοκλείσιμο των βλεφάρων είναι επίσης πιθανά σημάδια προβλημάτων. Τα παιδιά μπορεί να δείχνουν προτίμηση στη χρήση ενός ματιού μόνο ή να βλέπουν μόνο από μακρινή ή μόνο από κοντινή απόσταση, ή μπορεί να γέρνουν το κεφάλι ή να φέρνουν τα αντικείμενα πολύ κοντά στα μάτια τους.

B.

Αλλαγές στην όραση:

Τα παιδιά πιθανόν να παραπονιούνται ότι τα αντικείμενα φαίνονται θαμπά ή ότι τα ίδια δεν είναι σε θέση να δουν κάτι από απόσταση. Πιθανόν να έχουν μια ασυνήθιστη τάση να φέρουν το ένα χέρι κοντά στα μάτια τους ή να το κινούν μπροστά απ' αυτά. Η αδυναμία να χρησιμοποιούν την όρασή τους σε διάφορους τύπους καταστάσεων ή φωτισμού, πρέπει επίσης να αξιολογείται.

C.

Αλλαγές στη συμπεριφορά:

Τα παιδιά μπορεί να γίνονται ευερέθιστα όταν κάνουν εργασία στο θρανίο τους ή να έχουν μικρή διάρκεια προσοχής όταν παρακολουθούν μια δραστηριότητα που γίνεται στην απέναντι πλευρά της τάξης.

2.

Αν και τα προγράμματα αξιολόγησης της όρασης μέσα στα σχολεία είναι πολύ σημαντικά για την ανακάλυψη παιδιών με ορισμένους τύπους οφθαλμολογικών προβλημάτων, εσείς, που παρατηρείτε τα παιδιά κάθε ημέρα, είναι ανάγκη να έχετε κι εσείς το νου σας για ανάλογα συμπτώματα. Κι όταν υποπτεύεστε έστω κι ελάχιστα ότι ένα παιδί μπορεί να έχει κάποιο πρόβλημα όρασης, προσπαθήστε να ενημερώσετε τους γονείς, τους εξεταστές όρασης, τη νοσηλεύτρια του σχολείου ή όποιον άλλο έχει την ευθύνη, ώστε το παιδί να τύχει μιας σωστής ιατρικής εξέτασης.

3.

Τα παιδιά με προβλήματα όρασης ίσως αποκλειστούν από προγράμματα αξιολόγησης της όρασης, δεδομένου ότι η οπτική τους βλάβη έχει ήδη εντοπιστεί. Ωστόσο, ένα παιδί με προβλήματα όρασης και ιδιαίτερα ένα παιδί που η οπτική του βλάβη παραμένει σταθερή από τη γέννησή του, μπορεί να μην ξέρει ότι αυτό που βλέπει εκείνο είναι διαφορετικό απ' αυτό που βλέπουν τα άλλα παιδιά και ότι έχουν γίνει βαθμιαίες αλλαγές στην όρασή του. Γι' αυτό είναι σημαντικό να είστε άγρυπνοι για συμπτώματα αλλαγής στην όραση ενός παιδιού με προβλήματα όρασης.

Ποιες είναι μερικές από τις συνήθειες, λανθασμένες αντιλήψεις γύρω από την όραση;

1. Τα μεγεθυντικά γυαλιά δε βοηθούν πάντα στη διόρθωση της χαμηλής όρασης. Αν και βοηθούνται μερικά παιδιά με προβλήματα όρασης, ως ένα ορισμένο σημείο, με διορθωτικούς φακούς, υπάρχουν πολλές περιπτώσεις για τις οποίες δεν είναι δυνατή η διόρθωση και άλλες, που μπορούν κάπως να ωφεληθούν από τη διόρθωση, όμως και τότε ακόμη θα έχουν χαμηλή όραση.
2. Αν κρατούν ένα βιβλίο κοντά στα μάτια, αυτό δε θα βλάψει την όραση. Τα παιδιά με προβλήματα όρασης το κάνουν συχνά για να βοηθούνται εξαιτίας του μεγέθους των γραμμάτων του τύπου.
3. Αν φορούν χρωματιστούς φακούς σε εσωτερικούς χώρους, αυτό δε θα ελαττώσει την ικανότητα της όρασης των μαθητών που έχουν ευαισθησία στο φως. Το οπτικό αυτό βοήθημα αυξάνει την αντίθεση και ελαττώνει την ενόχληση από τη γυαλάδα.
4. Αν μια τηλεόραση λειτουργεί σωστά, δε θα βλάψει τα παιδιά που κάθονται για λίγο κοντά στη συσκευή.
5. Δεν μπορεί να διατηρηθεί η όραση με το να περιορίσουμε τη χρήση της. Αν δεν έχετε διαφορετικές οδηγίες, ενθαρρύνετε τα παιδιά να χρησιμοποιούν την όρασή τους.
6. Ο θαμπός φωτισμός δε θα βλάψει τα μάτια. Ως αποτέλεσμα μερικών ασθενειών των ματιών, για παράδειγμα καταρράκτης και λευκοδερμία (αλφισμός), κάποιο παιδί μπορεί να χρειάζεται θαμπό φωτισμό για να νιώθει πιο άνετα.
7. Η απώλεια όρασης στο ένα μάτι δεν ελαττώνει την όραση κατά 50 τοις εκατό. Καίτοι υπάρχει απώλεια όρασης στην πλευρά που πάσχει και μια γενική απώλεια αντίληψης βάθους, δεν είναι μια απώλεια του μισού οπτικού συστήματος.
8. Ο όρος «νομικώς τυφλός» δεν έχει σχέση με την ολική τυφλότητα ή την απουσία όρασης. Είναι ένας νομικός όρος και δε δηλώνει το επίπεδο οπτικής λειτουργικότητας ενός παιδιού.
9. Η εμφάνιση πολλών ανθρώπων με προβλήματα όρασης διαφέρει πάρα πολύ από τα στερεότυπα που αφορούν την τυφλότητα. Πολλά παιδιά με χαμηλή όραση μοιάζουν να έχουν κανονική όραση. Αν και τα παιδιά με χαμηλή όραση συνήθως ενθαρρύνονται να τις χρησιμοποιούν, ίσως ανακαλύψουν ότι χρησιμοποιώντας τις άλλες αισθήσεις τους μόνο, ή σε συνδυασμό, είναι πιο αποτελεσματικό. Πρέπει να σεβόμαστε τις ατομικές διαφορές. Τα παιδιά που χρειάζονται μεθόδους τυφλών για την εκπαίδευσή τους, ίσως έχουν ανάγκη από περισσότερη κατανόηση και ενθάρρυνση.

Παράρτημα Α'

Ποιοι είναι οι επαγγελματίες που δουλεύουν με ανθρώπους με προβλήματα όρασης;

- Ο κλινικός θεραπευτής χαμηλής όρασης: Οφθαλμίατρος ή οπτομέτρης με ειδικές γνώσεις γύρω από τη χαμηλή όραση και τα οπτικά βοηθήματα.
- Ο οφθαλμίατρος: Ένας γιατρός που έχει ειδικευση στη διάγνωση και θεραπεία όλων των βλαβών και ασθενειών του ματιού.

Εκτός από τις λεπτομερείς εξετάσεις των ματιών που πρέπει να γίνουν και τη μέτρηση διαθλαστικών ανωμαλιών (για παράδειγμα ανωμαλίες στο μέγεθος ή στο σχήμα του βολβού ή της επιφάνειας του

κερατοειδούς), ο οφθαλμίατρος γράφει φάρμακα, γυαλιά και φακούς επαφής. Κάνει εγχείρηση και εκτελεί και άλλους τύπους θεραπείας.

- Ο οπτικός: Ένας τεχνικός ο οποίος, μετά από συνταγή οφθαλμιάτρου ή οπτομέτρη, ετοιμάζει γυαλιά προσαρμόζοντας τους φακούς, εφαρμόζοντάς τους σε σκελετούς και, στη συνέχεια, προσαρμόζοντας τους σκελετούς στο χρήστη. Σε μερικές πολιτείες των ΗΠΑ, οι οπτικοί προμηθεύουν επίσης φακούς επαφής κατόπιν ιατρικής συνταγής.
- Ο οπτομέτρης: Βασικός θεράπων της υγείας (των ματιών), με δίπλωμα στην οπτομετρία, ο οποίος κάνει και διαγνώσεις, διαχειρίζεται και αντιμετωπίζει καταστάσεις και ασθένειες του ανθρώπινου ματιού και του οπτικού συστήματος, όπως έχει καθοριστεί από το νόμο του κράτους. Ο οπτομέτρης μετράει διαθλαστικές ανωμαλίες, συστήνει και εφαρμόζει γυαλιά και φακούς επαφής, και μπορεί επίσης να εξασκεί την όραση, να εκπαιδεύει την όραση.
- Ο δάσκαλος προσανατολισμού και κινητικότητας: Ο επαγγελματίας που εκπαιδεύει τους μαθητές με προβλήματα όρασης πώς να εξοικειώνεται με το κάθε καινούργιο περιβάλλον γύρω τους και να κυκλοφορούν χωρίς συνοδό, και σε εσωτερικούς και σε εξωτερικούς χώρους. Διδάσκει στους μαθητές τη χρήση εξειδικευμένων βοηθημάτων κυκλοφορίας και γνωρίζει πολύ καλά την κινητική και σωματική ανάπτυξη των παιδιών με προβλήματα όρασης. Ένας τομέας του προσανατολισμού και κινητικότητας έχει να κάνει με τη διδασκαλία για την ανάπτυξη εννοιών σε μικρότερα παιδιά, εφόσον σχετίζεται με την εικόνα του σώματος, την αντίληψη του χώρου και τη γνώση του περιβάλλοντος.
- Ο δάσκαλος αποκατάστασης: Ο επαγγελματίας που εκπαιδεύει μαθητές με προβλήματα όρασης σε δεξιότητες που έχουν σχέση με την προσωπική φροντίδα και περιποίηση καθώς και με την ανεξάρτητη διαβίωση, δηλαδή πώς να συντηρεί ένα διαμέρισμα, να κάνει ψώνια, να πληρώνει λογαριασμούς, να κάνει τον ισολογισμό ενός καρτέ επιταγών, να συμπληρώνει αιτήσεις και να καταρτίζει ένα προϋπολογισμό. Αυτή η διδασκαλία προγραμματίζεται συνήθως μετά τα μαθήματα του σχολείου ή στη διάρκεια των καλοκαιρινών διακοπών, υπό την εποπτεία μιας δημόσιας ή ιδιωτικής υπηρεσίας.
- Ο σύμβουλος επαγγελματικής αποκατάστασης: Ο επαγγελματίας που συνδέεται συνήθως με τον κρατικό ή μ' έναν ιδιωτικό φορέα εξυπηρέτησης ανθρώπων με προβλήματα όρασης. Ο σύμβουλος βοηθάει τους εφήβους με προβλήματα όρασης στη μετάβασή τους από το σχολείο στην εργασία, βοηθώντας και αυτούς και τους γονείς τους να προγραμματίσουν τη μετά το λύκειο εκπαίδευση και εξάσκηση τους, καθώς και για την τοποθέτησή τους σε μια εργασία (η δραστηριότητα αυτή λέγεται συχνά μεταβατικές υπηρεσίες). Σε συνεργασία με τους μαθητές, τους γονείς τους και ένα μόνιμο δάσκαλο υποστήριξης ή έναν περιοδεύοντα δάσκαλο, ο σύμβουλος αποφασίζει επίσης αν οι μαθητές έχουν ανάγκη από επιπλέον εξάσκηση στις δεξιότητες καθημερινής διαβίωσης.

Παράρτημα Β'

Ποια είναι μερικά από τα πιο συνηθισμένα προβλήματα όρασης;

- Η λευκοδερμία (αλφισμός): Μια κληρονομική ασθένεια με αποτέλεσμα την ελαττωμένη οπτική οξύτητα και στην οποία υπάρχει η έλλειψη χρώματος στα μάτια ή σε όλο το σώμα. Συνοδεύεται συνήθως από νυσταγμό (δείτε νυσταγμός). Τα παιδιά με λευκοδερμία είναι ευαίσθητα στο φως και μερικές φορές φοράνε ελαφρά χρωματισμένα γυαλιά σε εσωτερικούς καθώς και σε εξωτερικούς χώρους. Λόγω του ότι η γυαλάδα είναι ιδιαίτερα ενοχλητική, τα παιδιά αυτά προτιμούν συνήθως να κάθονται μακριά από τα παράθυρα. Αν τοποθετήσετε στην επιφάνεια ενός γυαλιστερού θρανίου ένα κομμάτι μαύρου χαρτιού περιτυλίγματος, τους βοηθάει κι αυτό στην ελάττωση της γυαλάδας.
- Η αμβλυωπία: Η ελαττωμένη οπτική οξύτητα στο ένα μάτι που προκαλείται όταν τα δυο μάτια δε συνεργάζονται.

Παραδείγματος χάρι, όταν δεν υπάρχει ισορροπία μυών η οποία λέγεται στραβισμός, μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την διπλωπία (δείτε στραβισμός). Στην προσπάθειά του να λύσει το πρόβλημα ο εγκέφαλος, μπορεί να παρεμποδίσει την αύξηση της όρασης στο ένα μάτι. Η απώλεια όρασης είναι συχνά μόνιμη. Αυτή η κατάσταση είναι ιδιαίτερα σημαντική όταν η όραση και του άλλου ματιού επηρεάζεται δυσμενώς από άλλες αιτίες.

- Ο αστιγματισμός: Η θολή όραση που προκαλείται από μια ακανόνιστη καμπυλότητα των διαθλαστικών επιφανειών του κερατοειδούς ή του φακού του ματιού. Ως αποτέλεσμα της ακανόνιστης καμπυλότητας, οι ακτίνες φωτός δεν εστιάζονται ακριβώς επάνω στον αμφιβληστροειδή. Ένα παιδί μ' αυτή την πάθηση μπορεί να γίνει νευρικό ή ευερέθιστο, όταν

δουλεύει για παρατεταμένες περιόδους. Η αντιγραφή από τον πίνακα ή άλλες δραστηριότητες, που απαιτούν συχνή επανεστίαση από μακρινή σε κοντινή απόσταση και τανάπαλιν, ίσως είναι ιδιαίτερα προβληματική.

- Ο καταρράκτης: Μια πάθηση κατά την οποία ο κανονικά διάφανος φακός του ματιού γίνεται θολός ή αδιαφανής. Συνήθως ένα παιδί μ' αυτή την πάθηση είναι ευαίσθητο στο φως και τη γυαλάδα και μπορεί να αλληθωρίζει, ώστε να εμποδίζει το εξωτερικό φως να εισχωρεί στο μάτι.
- Το γλαύκωμα: Μια κατάσταση κατά την οποία η ενδοφθάλμια πίεση είναι υπερβολικά υψηλή. Ανάλογα με τον τύπο γλαυκώματος, η οπτική απώλεια μπορεί να είναι βαθμιαία, ξαφνική, ή παρούσα κατά τη γέννηση. Όταν η οπτική απώλεια είναι βαθμιαία, αρχίζει με την ελάττωση της περιφερικής όρασης. Αν δοθεί φαρμακευτική αγωγή που θα ελέγχει την πίεση και θα εμποδίσει μεγαλύτερη ζημιά στο μάτι, το παιδί με γλαύκωμα θα πρέπει να ενθαρρύνεται να την ακολουθεί ανελλιπώς.
- Η υπερμετρωπία: Μια διαθλαστική ανωμαλία του ματιού, η οποία προκαλείται συνήθως από το ότι ο βολβός του ματιού βρίσκεται υπερβολικά κοντά από εμπρός προς τα πίσω, με αποτέλεσμα να βλέπει κανείς μόνο μακριά. Τα παιδιά μ' αυτή τη διαθλαστική ανωμαλία μπορούν να βλέπουν καθαρά τα αντικείμενα από απόσταση, ενώ τα κοντινά αντικείμενα εμφανίζονται ότι δεν είναι εστιασμένα. Η παρακολούθηση ενός βίντεο ή μιας διδασκαλίας από μακριά, μπορεί να είναι λιγότερο απογοητευτική γι' αυτά τα παιδιά, παρά να εκτελούν δραστηριότητες καθισμένα στη θέση τους για πολλή ώρα.
- Ο εκφυλισμός της ωχράς κηλίδας: Μια κατάσταση που έχει ως αποτέλεσμα την ελαττωμένη οπτική οξύτητα και μια σκούρα κηλίδα στο κεντρικό τμήμα του οπτικού πεδίου. Παιδιά μ' αυτή την κατάσταση έχουν καλή περιφερική και κινητική όραση, δυσκολεύονται όμως με εργασίες που απαιτούν καλή λεπτομερειακή όραση, όπως η εξάσκηση στην ανάγνωση και στο γράψιμο στο χέρι.
- Η μυωπία: Μια διαθλαστική ανωμαλία η οποία προκαλείται συνήθως από το ότι ο βολβός του ματιού βρίσκεται πολύ μακριά από εμπρός προς τα πίσω, και που έχει ως αποτέλεσμα το να βλέπει κανείς μόνο από κοντά. Τα παιδιά με αυτή τη διαθλαστική ανωμαλία μπορούν να βλέπουν καθαρά τα κοντινά αντικείμενα, ενώ τα μακρινά αντικείμενα εμφανίζονται ότι δεν είναι εστιασμένα. Γι' αυτούς τους μαθητές ίσως είναι ευκολότερο να κάνουν μια δουλειά από κοντά, παρά να αντιγράφουν από τον πίνακα.
- Ο νυσταγμός: Μια κατάσταση η οποία συνεπάγεται μικρές, αθέλητες, γρήγορες κινήσεις των βολβών, από δεξιά προς τ' αριστερά, σε μια περιστροφική κίνηση ή κίνηση εκκρεμούς ή με ένα συνδυασμό αυτών των κινήσεων. Επειδή είναι δύσκολος ο εστιασμός, τα παιδιά με αυτή την πάθηση χάνουν συχνά τη σειρά τους την ώρα που διαβάζουν. Ένα κομμένο αναγνωστικό παράθυρο ή το μαρκάρισμα των γραμμών, βοηθάει, εφόσον μειώνει το πρόβλημα αυτό.
- Η οπτική ατροφία: Ο εκφυλισμός του οπτικού νεύρου που προκαλεί ελαττωμένη οπτική οξύτητα. Γενικά, τα παιδιά μ' αυτή την κατάσταση κρατούν πολύ κοντά στα μάτια τους αυτό που διαβάζουν και προτιμούν δυνατό φως.
- Η μελαγχρωστική αμφιβληστροειδοπάθεια: Μια κληρονομική εκφύλιση του αμφιβληστροειδούς, η οποία αρχίζει με την τύφλωση κατά τη νύχτα (νυκταλωπία) και παρουσιάζει μια βαθμιαία απώλεια της περιφερικής όρασης. Αν και μερικά παιδιά μ' αυτήν την ασθένεια χάνουν όλη τους την όραση, πολλά διατηρούν λίγη κεντρική όραση με κανονική ή ελαττωμένη οπτική οξύτητα. Γενικά, η ύλη με τα κανονικά γράμματα του τύπου είναι καλύτερη από τα μεγεθυμένα γράμματα γι' αυτά τα παιδιά. Η κυκλοφορία μέσα σε κόσμο ή σε άγνωστες περιοχές ίσως τους δυσκολεύει, επειδή δε βλέπουν τους ανθρώπους, τα αντικείμενα ή τα εμπόδια από την περιφέρεια της όρασης (στα πλάγια, από πάνω ή από κάτω).
- Η αμφιβληστροειδοπάθεια της προωρότητας: Στο παρελθόν λεγόταν οπισθοφακική ινοπλασία και τη βρίσκουμε στα πρόωρα βρέφη στα οποία έχει δοθεί οξυγόνο κατά την παραμονή τους στη θερμοκοιτίδα. Η αμφιβληστροειδοπάθεια προωρότητας τώρα ανιχνεύεται συχνά και σε βρέφη με μειωμένο βάρος κατά τη γέννηση. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την ελαττωμένη οπτική οξύτητα ή την ολική τυφλότητα και συνήθως συνδέεται και με άλλες αναπηρίες.
- Ο στραβισμός: Μια κατάσταση στην οποία τα μάτια δεν κατευθύνονται ταυτόχρονα στο ίδιο αντικείμενο, εξαιτίας μιας ανισορροπίας των μυών του βολβού. Τα παιδιά με αυτή την κατάσταση πολλές φορές τα πειράζουν οι συνομήλικοί τους και μπορεί να χρειάζονται την ειδική κατανόηση και υποστήριξη από τους δασκάλους τους.

Παράρτημα Γ'

Μερικοί από τους οργανισμούς που ενδιαφέρουν τους δασκάλους.

Η πιο αξιόλογη πηγή γνώσεων και πληροφόρησης θα σας είναι ο ειδικός δάσκαλος τυφλών παιδιών, που

ίσως έχει διοριστεί στο σχολείο σας, ο οποίος γνωρίζει τις κρατικές και τοπικές ομάδες που είναι αφιερωμένες στην υπηρεσία των ανθρώπων με προβλήματα όρασης στην περιοχή σας. Επιπλέον, οι οργανώσεις που αναγράφονται σ' αυτό το παράρτημα είναι πηγή πληροφοριών. Ο κατάλογος υπηρεσιών για τυφλούς και μερικώς βλέποντες στις Ηνωμένες Πολιτείες, που έχει δημοσιευτεί από το Αμερικανικό Ίδρυμα Τυφλών και που βρίσκεται σε πολλές τοπικές βιβλιοθήκες, περιγράφει οργανώσεις και υπηρεσίες καθώς και ομάδες εθελοντών σε κάθε πολιτεία.

American Foundation for the Blind

11 Penn Plaza

New York, N.Y., 10001 U.S.A.

Telephone (212) 502-7600 ή (800) 232-5463

Ο κρατικός αυτός οργανισμός παρέχει μια πλατιά ποικιλία υπηρεσιών στους ανθρώπους με προβλήματα όρασης, στο κοινό και τους επαγγελματίες. Προάγει την ανάπτυξη και εξάπλωση των υπηρεσιών, που ασχολούνται με την εκπαίδευση, την αποκατάσταση και την κοινωνική μέριμνα των τυφλών, καθώς και των παιδιών και ενηλίκων με πολλαπλές αναπηρίες. Επίσης, κατευθύνει και παρακινεί την έρευνα για τον προσδιορισμό των πιο αποτελεσματικών μεθόδων προσφοράς υπηρεσιών σε ανθρώπους με προβλήματα όρασης. Παρέχει επίσης επαγγελματικές και νομικές συμβουλές σε κυβερνητικές και εθελοντικές οργανώσεις. Διευθύνει ιδρύματα, εργαστήρια και εκπαιδευτικά σεμινάρια για εξειδίκευση προσωπικού. Επιπλέον λειτουργεί τη M.C. Migel Memorial Library, μια ειδική βιβλιοθήκη σχετική με θέματα για την τυφλότητα.

Το ίδρυμα συντηρεί έξι περιφερειακά κέντρα σε όλη τη χώρα, καθώς και ένα γραφείο κυβερνητικών επαφών. Εκδίδει βιβλία, μονογραφίες, φυλλάδια και περιοδικά, όχι μόνο σε γραφή βλεπόντων και γραφή τυφλών, αλλά και σε κασέτες. Παρέχει πληροφορίες σχετικά με τα τελευταία επιτεύγματα της τεχνολογίας που διατίθενται για τους τυφλούς και τους μερικώς βλέποντες, μέσω του Κρατικού της Κέντρου Τεχνολογίας. Ακόμη, δημιουργεί, παράγει και πουλάει ειδικά βοηθήματα και συσκευές για τη χρήση των ανθρώπων με προβλήματα όρασης καθώς και ομιλούντα βιβλία. Εκτός του ότι ετοιμάζει καταλόγους με τις δημοσιεύσεις και τα προϊόντα του, που είναι διαθέσιμα στο κοινό, το πρόγραμμα λειτουργεί μια δωρεάν γραμμή επικοινωνίας με το κοινό. Επίσης υπάρχουν:

- American Council of the Blind, 1155 15th Street, N.W. Suite 720 Washington, D.C. 20005 U.S.A. Tel (202) 467-5081
- American Printing House for the Blind, 1839 Frankfort Avenue, Louisville, KY 40206 U.S.A. Tel (502) 895-2405
- Association for Education and Rehabilitation of the Blind and Visually Impaired, 206 North Washington Street, Suite 320, Alexandria, VA 22314, U.S.A. Tel (703) 548-1884
- Choice Magazine Listening PO Box 10, Port Washington, NY 11050, U.S.A. Tel (516) 883-8280
- Council for Exceptional Children, Division for the Visually Handicapped 1920 Association Drive, Reston, VA 22091, U.S.A. Tel (703) 620-3660
- Howe Press of the Perkins School for the Blind, 175 North Beacon Street, Watertown, MA 02171, U.S.A. Tel (617) 924-3400
- International Institute for Visually Impaired 0-7, 1975 Rutgers Circle, East Lansing, MI 48823, U.S.A. Tel (517) 322-2666
- In Touch Networks, 15 West 65th Street, New York, NY 10023, U.S.A.
- Library of Congress \ National Library Service for the Blind and Physically Handicapped, 1291 Taylor Street, NW, Washington, DC 20542, U.S.A.
- National Association for Parents of the Visually Impaired, P.O. Box 317, Watertown, MA 02272-0317, U.S.A.
- National Association for Visually Handicapped, 22 West 21st Street, New York, NY 10010, U.S.A. Tel (212) 889-23141
- National Braille Press, 88 St. Stephen Street, Boston, MA 02115, U.S.A. Tel (617) 266-6160

και άλλα ιδρύματα.

Στην Ελλάδα οι φορείς για ανθρώπους με προβλήματα όρασης είναι οι πιο κάτω:

- Κέντρο Εκπαίδευσης και Αποκατάστασης Τυφλών (KEAT)

Ελευθερίου Βενιζέλου 210, Καλλιθέα Τ.Κ. 17675, Τηλέφωνο: 210-9595880, Fax: 210-9595868

Το Κέντρο Εκπαίδευσης και Αποκατάστασης Τυφλών (ΚΕΑΤ) ιδρύθηκε το έτος 1906 ως «Οίκος Τυφλών». Εποπτεύεται από το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας. Βασικός σκοπός του είναι η άρτια εκπαίδευση και επιμόρφωση σε όλους τους τομείς ανάπτυξης των τυφλών παιδιών. Στο ΚΕΑΤ λειτουργεί προνηπιακός σταθμός, οικοτροφείο για τους μαθητές της επαρχίας και στεγάζεται το ειδικό Νηπιαγωγείο και Δημοτικό του Υπουργείου Παιδείας. Η εκπαίδευση παρέχεται στις ηλικίες 3-18 ετών με εξειδικευμένο προσωπικό με τις εξής υπηρεσίες:

∅

Κοινωνική υπηρεσία

∅

Παιδαγωγική υπηρεσία για μαθητές Δημοτικού με πρόσθετα προβλήματα

∅

Ψυχολογική υπηρεσία για την υποστήριξη μαθητών και γονέων

∅

Υπηρεσία επιμελητών για τη φροντίδα οικοτρόφων μαθητών και βοήθεια στις τάξεις του Δημοτικού

∅

Δανειστική βιβλιοθήκη βιβλίων σε Μπράιγ και κασετών

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα περιλαμβάνουν:

∅

Για τους μαθητές του Δημοτικού: απογευματινά μαθήματα αγγλικών, γραφομηχανής βλεπόντων, κινητικότητας, δεξιοτήτων καθημερινής διαβίωσης, γυμναστικής, χορού, μουσικής (πιάνο, κιθάρα). Επίσης, ομάδες κοινωνικής αγωγής και επισκέψεις (εκπαιδευτικές, ψυχαγωγικές).

∅

Για τους μαθητές Γυμνασίου – Λυκείου: φροντιστηριακά μαθήματα, ξένες γλώσσες, κινητικότητα – προσανατολισμός, καθημερινές δεξιότητες, χειροτεχνία, οικοκυρικά, γραφομηχανή βλεπόντων, μουσική (πιάνο, κιθάρα, αρμόνιο).

Επίσης, λειτουργεί αναγνωστήριο και τυπογραφείο όπου γίνεται εγγραφή και αναπαραγωγή σε κασέτες της ύλης για την κάλυψη των αναγκών των τυφλών μαθητών όλων των βαθμίδων μέχρι και πανεπιστημιακών συγγραμμάτων για όλη την Ελλάδα.

- Σχολή Τυφλών Θεσσαλονίκης «Ήλιος»

Βασιλίσσης Όλγας 32, Τ.Κ. 56532 Θεσσαλονίκη, Τηλέφωνο: (231) 843872, Fax: (231) 830787

Η Σχολή Τυφλών Θεσσαλονίκης «Ήλιος» είναι νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου και επιχορηγείται από το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας. Η Σχολή εξυπηρετεί 100 περίπου άτομα, από τα οποία τα 50 οικοτρόφα. Το έργο της σχολής επικεντρώνεται στον εκσυγχρονισμό της παρεχόμενης εκπαίδευσης και υποστήριξης στους τυφλούς. Στο χώρο της λειτουργούν Νηπιαγωγείο και Δημοτικό του Υπουργείου Παιδείας. Από τη Σχολή παρέχεται επίσης εκπαίδευση με φροντιστηριακό χαρακτήρα.

Στα 48 χρόνια λειτουργίας του, το Ίδρυμα έχει να παρουσιάσει και αξιόλογο έργο στα προστατευμένα εργαστήριά του.

- Φάρος Τυφλών της Ελλάδος

Αθηνάς 17, Καλλιθέα, Τ.Κ. 17673 Αθήνα, Τηλέφωνο.: 201-9415222, Fax: 210-9415271

Ο «Φάρος Τυφλών της Ελλάδος» είναι μη κερδοσκοπικό σωματείο ειδικά αναγνωρισμένο, εποπτεύεται δε και επιχορηγείται μερικώς από το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας. Ιδρύθηκε το έτος 1946, διοικείται από ενδεκαμελές Διοικητικό Συμβούλιο και κύριος σκοπός του είναι η επανένταξη των ατόμων με

προβλήματα όρασης και η επαγγελματική τους αποκατάσταση. Οι δραστηριότητες του Φάρου είναι:

∅

Προστατευόμενα εργαστήρια παραγωγής σκουπών και βουρτσών. Εκτελούνται παραγγελίες για Στρατό, Αεροπορία, Ναυτικό, νοσοκομεία, δημόσιες υπηρεσίες κ.λ.π..

∅

Μηχανουργείο. Εκεί εκτελούνται παραγγελίες ΔΕΗ, ΕΒΟ, ΠΥΡΚΑΛ και ιδιωτικών επιχειρήσεων.

∅

Τυπογραφείο βιβλίων και τυφλούς σε Μπράιγ (μεταξύ των οποίων και μουσικών βιβλίων). Επίσης, εκδίδεται μηνιαίο περιοδικό ποικίλης ύλης που αποστέλλεται σε τυφλούς στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, καθώς και μηνιαίο παιδικό περιοδικό.

∅

Στούντιο ηχογράφησης ομιλούντων βιβλίων, επιστημονικών και λογοτεχνικών, σε κασέτες.

∅

Δανειστική βιβλιοθήκη ομιλούντων βιβλίων.

∅

Δανειστική βιβλιοθήκη διαφόρων βιβλίων σε Μπράιγ.

∅

Εργαστήριο κεραμικής και γλυπτικής.

∅

Συμβουλευτική υπηρεσία για άτομα με προβλήματα όρασης.

∅

Τηλεργασία, τηλενημέρωση – κέντρο πληροφόρησης Handynet.

∅

Τμήμα ηλεκτρονικών υπολογιστών και εφαρμογών πληροφορικής.

∅

Τέλος, από το 1984 υπάρχει Μουσείο Αφής, πρωτοποριακή συλλογή που στεγάζεται σε παλαιό νεοκλασικό κτίριο με αξιόλογα αρχαιολογικά γλυπτά και κεραμικά.

- Μονάδα Εκπαίδευσης Ατόμων με προβλήματα όρασης και Πρόσθετες Ειδικές Ανάγκες «Επικοινωνία»

Λεωφόρος Βουλιαγμένης – πρώην Αμερικάνικη Βάση Ελληνικού, Τ.Κ. 16710 Αθήνα, Τηλέφωνο: 210-9631441, Fax: 210-9632549

Η «Επικοινωνία» ξεκίνησε τη λειτουργία της το Μάιο του 1995 και είναι Αστική Εταιρεία μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα με εταίρους: το Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων Τυφλών Ατόμων με Πρόσθετες Ανάγκες «Αμυμώνη», το Κέντρο Εκπαίδευσης και Αποκατάστασης Τυφλών (ΚΕΑΤ) και τον Πανελλήνιο Σύνδεσμο Τυφλών. Η μονάδα στηρίζεται και χρηματοδοτείται από το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας. Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα περιλαμβάνει:

∅

Αυτοεξυπηρέτηση, προσωπική υγιεινή

∅

Κινητικότητα, προσανατολισμό, καθημερινές δεξιότητες

∅

Εκμάθηση Μπράιγ

∅

Εργοθεραπεία

∅

Μουσικοθεραπεία

∅

Γυμναστική

∅

Θεραπευτική ιππασία

∅

Κηπουρική

∅

Εκδρομές

∅

Ψυχολογική παρατήρηση και υποστήριξη σε ατομικό και ομαδικό επίπεδο

Λειτουργεί επίσης κοινωνική υπηρεσία και ιατροδιαγνωστικός σταθμός.

- Πανελλήνιος Σύνδεσμος Τυφλών

Βερανζέρου 31, Τ.Κ. 10432 Αθήνα, Τηλέφωνο: 210-5245455, Fax: 210-5222112

Ο Πανελλήνιος Σύνδεσμος Τυφλών ιδρύθηκε το 1932 και είναι ο επίσημος κοινωνικοσυνδικαλιστικός φορέας των ατόμων με προβλήματα όρασης στη χώρα μας. Έχει περίπου 4.000 μέλη, ενώ λειτουργούν τοπικές ενώσεις στην Κεντρική Μακεδονία, Ανατολική Μακεδονία, Ήπειρο, Κρήτη, Αργολίδα, Αχαΐα, Μεσσηνία και Τρίκαλα. Είναι ο αποκλειστικός φορέας των ατόμων με προβλήματα όρασης στην Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες (ΕΣΑΕΑ) και σε όλες τις Ευρωπαϊκές και διεθνείς οργανώσεις. Στον Πανελλήνιο Σύνδεσμο Τυφλών λειτουργούν οι εξής υπηρεσίες:

1. Τομέας Ευρωπαϊκών και κοινωνικών προγραμμάτων:

∅

Υπηρεσία διεθνών σχέσεων

∅

Κοινωνική υπηρεσία

∅

Υπηρεσία κινητικότητας, προσανατολισμού και δεξιοτήτων

∅

Υπηρεσία καθημερινής διαβίωσης

∅

Έκθεση τεχνικών βοηθημάτων

Ø

Υπηρεσία επαγγελματικού προσανατολισμού

2. Υπηρεσία ομιλούντων βιβλίων και περιοδικών
3. Τμήμα πολιτιστικών προγραμμάτων
4. Τμήμα αθλητικών δραστηριοτήτων

Ο Πανελλήνιος Σύνδεσμος Τυφλών συνεργάζεται με τη Μονάδα δωρεάν διάγνωσης ειδικών προβλημάτων όρασης των Οπτικών Σκούταρη (Πανεπιστημίου 25-29, εντός της στοάς – μέγαρον Αθήναι, τηλέφωνο: 210-3235131, Fax: 210-3234483).

Στην ειδική αυτή μονάδα γίνεται διάγνωση ειδικών παθήσεων (εκφυλιστική αλλοίωση ωχράς κηλίδος, γλαύκωμα, διαβητική αμφιβληστροειδοπάθεια, μελαγχρωστική αμφιβληστροειδοπάθεια, ατροφία του οπτικού νεύρου, καταρράκτης, κακοήθης μυωπία, αλφισμός), υπό την εποπτεία της κας Τατιάνας Σκούταρη, η οποία είναι επίκουρος καθηγήτρια του πανεπιστημίου Complutense της Μαδρίτης, με ειδικές σπουδές στη χαμηλή (μειωμένη) όραση, στην Ισπανία και στην Αμερική.

Η ανωτέρω μονάδα απευθύνεται σε άτομα με χαμηλή όραση τα οποία παρουσιάζουν οπτική οξύτητα 3/10 ή λιγότερο και μπορούν να βελτιώσουν την ποιότητα ζωής τους μέσω οπτικών και άλλων βοηθημάτων. Τα βοηθήματα αυτά επιλέγονται και παρέχονται από την ανωτέρω μονάδα, κατόπιν επισταμένης εξέτασης της όρασης των μερικής βλεπόντων, η οποία παρέχεται χωρίς καμία οικονομική επιβάρυνσή τους. Επιπλέον, διενεργείται από την μονάδα πλήρης καθοδήγησή τους για τη χρήση των βοηθημάτων από τους ίδιους, η οποία συμβάλλει στην προσαρμογή και εξοικείωσή τους με αυτά. Το 90% περίπου των ανθρώπων με χαμηλή όραση μπορεί να βοηθηθεί και τα αποτελέσματα είναι ενθαρρυντικά, όταν γίνει εγκαίρως η διάγνωση της πάθησης.

- Πανελλήνια Ένωση Αμφιβληστροειδοπαθών (Π.Ε.Α.)

(Κληρονομικές εκφυλιστικές παθήσεις του αμφιβληστροειδή χιτώνα, της ωχράς κηλίδος και του οπτικού νεύρου).

e-mail: pea@retina.gr

Internet address: <http://www.retina.gr>

Τηλέφωνο: 210-5238389 , Fax: 210-5246930

Σκοποί του Σωματείου είναι:

1. Η μελέτη, αντιμετώπιση και προβολή των προβλημάτων των ασθενών που πάσχουν από εκφυλιστικές, κληρονομικές παθήσεις του αμφιβληστροειδή χιτώνα, της ωχράς κηλίδος και του οπτικού νεύρου και η προσπάθεια επίλυσης αυτών.
2. Η υποστήριξη με κάθε δυνατό μέσο της έρευνας και των εφαρμογών της στο πεδίο των εκφυλιστικών, κληρονομικών παθήσεων που εκπροσωπεί το Σωματείο.
3. Ανάπτυξη ενεργειών και δράσεων που συμβάλλουν στη μεταφορά εμπειριών, δεδομένων, γνώσεων κ.α. σχετικά με τις εκφυλιστικές, κληρονομικές παθήσεις του οφθαλμού από το εξωτερικό στη χώρα μας.
4. Προώθηση ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης για κάθε είδους ενέργεια, σχετικά με την πληροφόρηση του γενικού πληθυσμού και ειδικών ομάδων για την φύση, τις ιδιομορφίες, τα χαρακτηριστικά κ.α. των εκφυλιστικών, κληρονομικών παθήσεων που εκπροσωπεί το Σωματείο.
5. Ανάπτυξη δραστηριοτήτων για την οργάνωση υπηρεσιών, μονάδων, κέντρων κ.α. που θα προσφέρουν έργο Διάγνωσης, Πρόληψης, Θεραπευτικής Αγωγής και Συμβουλευτικής, με κύρια κατεύθυνση τον Δημόσιο και τον ευρύτερο Δημόσιο τομέα (Ν.Π.Δ.Δ., Ν.Π.Ι.Δ., Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Οργανισμοί, Ασφαλιστικοί Φορείς και άλλα).
6. Ανάπτυξη κάθε μορφής συνεργασίας με Επιστημονικά, Ερευνητικά Κέντρα και Φορείς, με κρατικές ή ιδιωτικές υπηρεσίες και όργανα, με εκπαιδευτικούς χώρους κ.α. που αναπτύσσουν δραστηριότητες και πρωτοβουλίες στο πεδίο της όρασης και των παθήσεων που εκπροσωπεί το Σωματείο.
7. Προώθηση δημιουργίας Ειδικών Κέντρων Αναφοράς και συγκρότηση ειδικών μητρώων για τις κατηγορίες των παθήσεων που εκπροσωπεί το Σωματείο.
8. Η προάσπιση με κάθε νόμιμο μέσο των ηθικών και υλικών συμφερόντων των απόμων με ειδικές

ανάγκες που πάσχουν από τις παθήσεις που εκπροσωπεί το Σωματείο.

9. Η προώθηση, συντονισμός των ενεργειών και δράσεων των μελών του Σωματείου με σκοπό την ανάπτυξη διαδικασιών ένταξης και αλληλοϋποστήριξης των ατόμων με ειδικές ανάγκες που πάσχουν από παθήσεις που εκπροσωπεί το Σωματείο και του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου.
10. Η προώθηση και η διεξαγωγή με κάθε δυνατό τρόπο και μέσο, επιστημονικών μελετών, ερευνών, εργασιών και κάθε είδους προγραμμάτων που σχετίζονται με κοινωνικά, ψυχολογικά, ιατροβιολογικά προβλήματα των ατόμων με ειδικές ανάγκες που πάσχουν από παθήσεις που εκπροσωπεί το Σωματείο και του περιβάλλοντός τους.

Παρεχόμενες υπηρεσίες: διευκόλυνση για ιατρικές εξετάσεις, συμβουλευτική σε θέματα γενετικής, εκτύπωση ενημερωτικών φυλλαδίων, παρακολούθηση επιστημονικών εκδηλώσεων, καθιέρωση, ανάπτυξη συστημάτων – βοηθημάτων χαμηλής όρασης, πληροφορίες σχετικά με θεραπευτικές διαδικασίες, παροχή υποστήριξης στο εργασιακό, οικογενειακό, ψυχολογικό επίπεδο και διευκόλυνση σε θέματα καθημερινής ζωής για άτομα με χαμηλή όραση.

- Ίδρυμα Συλλόγου Φίλων των τυφλών «ΕΙΡΗΝΗ ΛΑΣΚΑΡΙΔΟΥ – ΜΑΝΟΥΛΑ ΤΩΝ ΤΥΦΛΩΝ»

Βασιλέως Αλεξάνδρου 14 – Μαρούσι Τ.Κ. 15122 Αθήνα, Τηλέφωνο: 201-8020776

Σκοπός του είναι η παροχή προστασίας και περίθαλψης σε άπορες τυφλές γυναίκες.

- «Το σπίτι της Χριστιανικής Αγάπης» (ΝΙΠΔ)

Δημοκρατίας 7, Μελίσσια Τ.Κ. 15127 Αθήνα, Τηλέφωνο: 210-8040864

Σκοπός του ιδρύματος είναι η παροχή στέγης και τροφής σε άπορες τυφλές ηλικιωμένες γυναίκες.

- Ίδρυμα προστασίας τυφλών «ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ» (ΝΙΠΔ)

Τρίπολη Τ.Κ. 22100, Τηλέφωνο: 2710-222305

Σκοπός του ιδρύματος είναι η ηθική και οικονομική ενίσχυση, καθώς και η φιλοξενία και περίθαλψη απόρων τυφλών.

- Σύλλογος γονέων κηδεμόνων και φίλων τυφλοκωφών παιδιών

Αθηνάς 17, Καλλιθέα Τ.Κ. 17673 Αθήνα, Τηλέφωνο: 210-9415222, Fax: 210-9415271, Τηλέφωνο/Fax: 210-9733925

Ο Σύλλογος αυτός ιδρύθηκε το 1993 με σκοπό να βοηθήσει στο να γίνει γνωστή η περίπτωση των τυφλοκωφών (η διπλή τους αισθητηριακή αναπηρία και τα προβλήματα λόγου κλπ που τη συνοδεύουν) και να βοηθηθούν τα τυφλοκωφά παιδιά και οι νεαροί ενήλικες στην εκπαίδευσή τους και στη συνέχεια στην κοινωνική και επαγγελματική τους αποκατάσταση, σε συνεργασία με τα εκάστοτε Σχολεία, Κέντρα ημερησίας απασχόλησης κλπ, όπου φοιτούν τυφλοκωφά παιδιά.

Το παρόν έντυπο εκτυπώθηκε με την οικονομική ενίσχυση των μαθητών και των καθηγητών του 3^{ου} Γυμνασίου Ηγουμενίτσας στην μνήμη του δασκάλου και συναδέλφου τους ΝΑΠΟΛΕΟΝΤΑ ΒΟΡΡΟΥ.

Κατηγορίες Βιβλιοθήκης:

Αρχείο:

 Έντυπο 21.doc